

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Cursus theologici iuxta scholasticam huius temporis
Societatis Jesu methodum tomus ...**

Amico, Francesco

Duaci, 1640

Disputatio Decima Nona. De relationibus Diuinis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82000)

nullo modo vi suæ originis procedit similis similitudine specifica, sumpta ex obiecto cum principio spirante: & hoc ideo, quia obiectum diligibile, quod proximè constituit voluntatem ad operandum, nullo pacto ordinatur ad producendum simile. At verò principium generatiuum equi & asinæ per se ordinatur ad gignendum simile in natura specifica; per accidens autem ratione missionis diuersorum seminum deficit à perfecta similitudine naturæ specificæ.

Corollaria Doctrina.

184. **E**X dictis infero primò, Spiritum sanctum vi suæ originis procedere similem in natura cum principio producente, non tamen esse genitum; quia ad genitum intellectuale requiritur similitudo intelligibilis, quæ est propria naturæ intellectualis ut sic.

185. Infero 2. Spiritum sanctum vi suæ originis procedere ut Deum formaliter, & non tantum identicè; quia ex vi suæ originis formalis procedit ut Amor increatus, qui non

minus quam intellectio constituit essentialiter Deum.

186. Infero 3. Si per impossibile in Diuinis non esset Verbum, adhuc processio Spiritus sancti non esset generatio: quia neque tunc vi suæ originis Spiritus sanctus procederet similis intentionaliter principio producenti, sed tantum naturaliter, ut procedit nunc. Igitur neque tunc haberet formalem rationem generationis, quæ in eo consistit, ut per illam terminus procedat adæquatè similis principio producenti.

187. Ad rationem dubitandi constat ex dictis. Nego enim definitionem generationis conuenire processioni Spiritus sancti, quia Spiritus sanctus vi suæ originis non procedit in similitudinem adæquatam cum principio spirante: quo pacto intelligendum est, ly, *in similitudinem naturæ*. Ratio est, quia Spiritus sanctus non procedit in similitudinem obiecti diligibilis, quod est proximum principium constituens voluntatem Diuinam potentem ad spirandum. Conuenit autem processioni Verbi, quia hoc non solum procedit in similitudinem naturæ, sed etiam obiecti intelligibilis, quod est proximum principium constituens intellectum Diuinum ad producendum.

DISPUTATIO XIX.

De Relationibus Diuinis.

EXPLICATA natura, & numero Diuinarum processionum, ex quibus numerum, & proprietatem Diuinarum personarum deduximus, explicanda superest natura, & numerus Diuinarum relationum, quæ principia sunt, & termini Diuinarum processionum.

SECTIO I.

An, & quot sint relationes reales in Deo.

Conc. Tol.
tanum 11.

1. **D**ICO 1. Sunt in Deo relationes reales. Assertio est definita in Concilio Tolitano 11. *In relationis, inquit, personarum nominibus Pater ad Filium, Filius ad Patrem, Spiritus sanctus ad utrosque refertur, quæ cum relatione tres personæ dicantur, una tantum naturalis substantia creditur.* Eadem veritas colligitur ex sacra scriptura, in qua personæ Diuinæ appellantur nomine Patris & Filij, quæ correlatiue ad inuicem referuntur.

S. Thomas.

2. Fundamentum S. Thomæ est. In Deo

est realis processio vnius personæ ab alia: ergo in eo est realis relatio. Consequentia probatur, tum quia omne productum fundat realem respectum ad suum producentem: & è conuerso, quando ambo sunt eiusdem ordinis & naturæ, qualia sunt producent, & productum in Diuinis, ob hanc enim rationem concedimus respectum realem inter Patrem & Filium, & vniuersaliter inter causam & effectum in rebus creatis; non autem inter creatorem & creaturam, quia non sunt eiusdem ordinis & naturæ: tum quia omne productum distinguitur à producente. Sed in Diuinis non potest dari distinctio, nisi per relationes, nam omnis alia est per limitationem: non repugnat autem in Deo distinctio per relationes, quia hæc est per essentialem oppositionem, quam relatiua dicunt ad inuicem. Implicat autem distinctio per limitationem in Deo, quia hæc non est intrinseca & essentialis rebus ipsis distinguantibus, sed accidentaliter, & ab extrinseco limitante, quam Deus habere non potest. Confirmatur, quia relationes in Deo constituunt personas reales; igitur sunt reales.

3. **D**ICO 2. Hæ relationes in Deo reales sunt non solum secundum esse in, sed etiam secundum esse ad. Assertio est contra Caiet.

Caietanus.
Capreolus.

1. p. q. 28. ar. 1. & Capreolum in 1. dist. 33. ad

1. & 3.

1. & 3. Aureoli docentes, relationem realem secundum proprium esse *Ad*, non esse quid reale, cum illud sit commune relationi rationis: nihil autem reale commune esse potest enti reali & rationis. Ex quo inferunt, relationes secundum propriam suam rationem & differentiam ultimam, quæ desumitur ab esse *Ad*, nihil ponere in relatiuo. Sed assertio nostra est S. Thomæ 1. p. loc. præcit. ubi docet, respectum ad aliud, quæ est propria differentia relationis ut sic, aliquando esse in ipsa natura rerum, aliquando in sola apprehensione rationis: loquitur autem, ut legenti constet, de ipso esse *Ad*: nam hoc est proprium relationis, ut relatio est. Igitur in sententia S. Thomæ esse *Ad* relationis realis distinguitur ab esse *Ad* relationis rationis; siquidem illud est in ipsa natura rerum, hoc in sola apprehensione rationis.

4. Fundamentum assertionis est, quia esse *Ad* in relatione reali est propria differentia constitutiva ipsius, & distinctiua realiter ab omni alia re: igitur debet esse quid reale; cum nihil non reale constituere, & distinguere possit realiter. Sed relationes Diuinæ sunt reales, realiter ad inuicem distinctæ: Igitur esse *Ad* earum est reale. Confirmatur, quia relationes Diuinæ exercent realem respectum, & oppositionem ad inuicem per ipsum esse *Ad*: implicat autem, illas exercere realem actum respiciendi & referendi absque forma reali. Maior probatur, quia illæ mutuum actum referendi, respiciendi que exercent, quatenus oppositæ: opponuntur autem formaliter per esse *Ad*; nam per esse *In* formaliter important naturam, tanquam fundamentum, cum quo identificantur, & sunt idem: Minor constat, quia implicat, effectum realem exerceri à forma non reali. Ex quo sequitur, relationes Diuinæ non modò esse reales, quia sunt aliquid reale, verum etiam quia sunt ad aliquid reale in se.

5. Ad fundamentum oppositæ sententiæ negandum est, esse relationis realis esse commune relationi rationis, cum sit propria differentia ipsius relationis realis, contra-distinguens illam à relatione rationis.

6. Dico 3. Dantur in Deo tres relationes reales, Paternitas, Filiatio, spiratio passiva realiter inter se distinctæ. Assertio est de fide, qua constat, dari tres personas realiter distinctas in Deo; nam vnaquæque persona constituitur relatione distincta ab alijs. Porro ternarius hic numerus & ordo Diuinarum relationum hoc discursu colligitur in Deo. Natura Diuina substantialis est; ergo necessariò postulat, ut terminetur aliqua personali substantia; nam hæc necessaria est cuiuslibet naturæ substantiali completæ. Quoniam verò hæc personalitas est in natura fecunda productiua sui similis ad intra, oportet esse relatiuam, non absolutam; quia omne absolutum ob infinitatem suæ perfectionis, commune est omnibus personis Diuinis. Rursus quia hæc personalitas est in natura perfectè intellectuali, productiua ad intra per actus intellectus, &

voluntatis, alia esse non poterat, quàm Paternitas. Nam per eam constitui debet in ratione primæ personæ, producentis per actum intellectus terminum sibi adæquatè similem per modum intellectualis imaginis, atque adeo per modum geniti, ac Filij.

7. Eadem ratione constat, primam personalitatem non habere Deum media origine & productione, sed à se quauis origine priorem. Nam licet eam Deus habeat, ut producat per illam Filium, non tamen illam habet media productione Filij: sicut Filius suam substantiam habet media passiva productione ipsius personalitatis. Quo fit, ut Paternitas in Deo nullam supponat rationem fundandi, ut in ipso sit, & quodammodo resuletur, sicut Paternitas creata; sed competit naturæ Diuinæ immediatè, & à se, ut talis natura est, absque vlla passiva productione & origine. Cuius ratio est, quia Paternitas increata competit naturæ Diuinæ, ut proprietates constituens cum illa primam personam producentem ad intra; creata verò competit naturæ create, ut accedens supponens subiectum completum in ratione personæ producentis. Personalitas autem, cum sit vel conditio necessariò prærequisita ad producendum, vel ratio ipsa producendi, haberi non potest media productione sui termini & effectus; alioqui præsupponeretur, & non præsupponeretur ad productionem sui termini.

8. Constituta autem prima persona Patris per paternitatem improductam & à se; secunda relatio personalis, quæ per productionem competit Deo, est Filiatio. Nam prima productio, quam inchoat æternus Pater, est generatio, cuius terminum exprimit actu ipso intelligendi. Qui quoniam in Diuinis rationem habet geniti, cum procedat adæquatè similis principio producenti, eius proprietates personalis erit Filiatio: quæ pro ratione fundandi habet ipsam productionem personæ. Producta autem secunda persona actu ipso intelligendi, tertia relatio personalis competens Deo, est spiratio passiva, qua constituitur tertia persona Spiritus sancti. Hæc enim, quia procedit per actum volendi, supponit secundam per actum intelligendi origine priorem; atque adeo non potest, nisi supposita productione Filij, Deo competere. Supponit autem pro ratione fundandi processione, qua illa à Patre, Filioque producitur. Quæ sicut diuerso modo à suo principio procedit, quàm personalitas Filij; ita se ipsa diuersa est ab illa.

9. Dico 4. Præter has tres relationes personales concedenda est quarta, Spirationis actiue Patri Filioque communis. Est S. Thomæ 1. p. q. 28. art. 4. & q. 32. art. 3. Syluij ibid. & communis Theologorum. Cuius oppositam sententiam Molina 1. p. q. 28. art. 4. disp. 1. appellat erroneam: quippe cum ex principijs reuelatis nostra sententia euidenter deducatur. Docet enim fides, in Deo duplicem esse processionem; vnam qua Filius à Patre, alteram, qua Spiritus sanctus ab utroque procedit, igitur

S. Thomas. Syluius.

Molina. Communis Theologorum censura contraria opinionis.

dit, igitur

dit, igitur quatuor oportet ponere relationes, binas pro quavis processione: nam vnaquæque processio habet principium, à quo est, & terminum, ad quem est: ergo in quavis processione ponenda est relatio producentis ad productum, & producti ad producentem; quæ in prima processione est Paternitas, & Filiatio; in Secunda Spiratio actiua Patri Filioque communis, & passiva, qua tertia Trinitatis persona constituitur. Igitur præter tres relationes personales danda est quarta Spirationis actiue, qua Pater & Filius referantur ad Spiritum sanctum.

10. Confirmatur. Quia non est maior ratio, cur ad primam processionem duplex resultet mutua relatio Patris ad Filium, & Filij ad Patrem, & non ad secundam spirantis ad Spiratum, & Spirati ad Spiratorem, cum in vtraque processione sint eadem conditiones, ad mutuam relationem fundandam requisitæ, nempe fundamentum, quod est natura; ratio fundandi quæ est origo producentis; & extrema ipsa seu termini realiter distincti, & eiusdem ordinis inter se, qui sunt personæ ipsæ producens & producta.

11. *Obijciat* 1. Repugnat, vnam relationem fundari in alia, sed Pater & Filius constituuntur per relationes. Ergo repugnat eos fundare etiam relationem. Confirmatur, quia persona constituta per relationem non est vterius referibilis per aliam relationem realem: alioqui posset vna persona diuina referri ad aliam per relationem realis distinctionis. Respondeo, quidquid sit de maiore, quæ controuersa est inter Philosophos, dispar est ratio de relatione predicamentali, quæ est purus respectus, & de transcendentali subsistente, quæ simul constituit subiectum. Tales sunt relationes diuine, quæ non sunt puri respectus ad terminum, sed constituunt personas; suntque substantiales, & per se subsistentes ad instar relationum transcendentalium, quæ predicamentales fundant.

12. Ad confirmationem primò nego, personam diuinam non referri relatione realis distinctionis ad alias personas diuinas, quia cum seipsa sit distincta realiter à qualibet alia opposita relatione, seipsa refertur relatione realis distinctionis ad oppositam correlationem. Secundo nego, non posse personam diuinam referri ad alias personas relatione diuersæ rationis ab ea, qua constituitur in esse personali: quo pacto Pater & Filius referuntur ad Spiritum sanctum relatione Spirationis, qua tamen non constituuntur in esse personali.

13. *Obijciat* 2. Si in Deo essent quatuor relationes, essent quatuor res; hoc autem dici non potest; alioqui admittenda esset in Deo quaternitas, quæ sub anathemate damnata est in Concilijs. Sequela probatur, quia implicat, multiplicari inferius, non multiplicato superiore: Sed relatio est inferior ad rem: Ergo si in Deo multiplicantur relationes reales, multiplicantur res. Respondeo negando sequelam: quia Spiratio actiua non ponitur vt

distincta re, sed ratione tantum à Paternitate & Filiatione: Ergo licet ponatur, vt diuersa relatio à Paternitate & Filiatione, non tamen ponitur vt distincta res: quia res, cum sit quid absolutum & ad se, non multiplicatur, nisi ad multiplicationem subiectorum. Relatio verò, cum sit quid respectuum, & essentialiter ad aliud, multiplicatur ad solam multiplicationem terminorum. Quia igitur spiratio actiua non est distincta re à Paternitate & Filiatione, non potest numerari vt quarta res; sicut nec essentia, quæ sola ratione distinguitur à relationibus. Potest autem numerari vt quarta relatio, quia, vt hæc multiplicetur, sufficit vt tantum multiplicetur terminus. Terminus autem spirationis actiue distinctus est à termino Paternitatis, & Filiationis, vt per se patet.

14. Ad probationem verò sequelæ nego, multiplicato inferiori in re relatiua, multiplicari superius, quando multiplicatio fit tantum ex parte termini. Vnde in huiusmodi discursu variatur appellatio, quia in antecedente sumitur multiplicatio penes terminos; in consequente verò penes res ipsas. Proinde non rectè ex antecedente infertur illud consequens, ergo multiplicatur res, quæ superior est ad relationem: quia ad multiplicationem rei requiritur multiplicatio subiecti; ad multiplicationem verò relationis sufficit multiplicatio terminorum, vt constat in sententia non distinguente ex natura rei relationes à fundamento. In ea enim multiplicantur relationes penes diuersos terminos, non multiplicatis rebus, seu fundamentis.

15. Controuersia est inter Catholicos, an præter has quatuor relationes fundatas in origine producentis & producti, admittendæ sint aliæ fundatæ in vnitæte, & multitudine. Affirmat Scotus quodlibeto 5. ar. 2. & in 1. dist. 31. qu. 1. Fundamentum ipsius est, quia ad eas fundandas concurrunt omnia requisita: nempe extrema realiter distincta, quæ sunt personæ ipsæ, quæ tales relationes fundant; fundamentum reale, quod est essentia Diuina, in distinctis suppositis comunicata; terminus realis, qui est persona opposita. Igitur nihil deest, quo minus illæ reales sint. Nec obstat, quod essentia, quæ fundamentum est harum relationum, sit eadem numero in omnibus extremis. Nam eadem essentia vna numero, & indistincta fundat in seipsa reales relationes originis; cur ergo non etiam reales relationes similitudinis, æqualitatis &c. ? Confirmatur, nam si personæ Diuinæ essent inæquales, fundarent realem relationem inæqualitatis; ergo vt æquales fundare debent realem relationem æqualitatis.

16. Dico 5. Præter quatuor relationes fundatas in origine generantis, & geniti, spirantis & spirati non sunt aliæ relationes in Deo. Est S. Thomæ 1. p. q. 42. art. 1. ad 4. & communis Scholasticorum in 1. dist. 31. & 33. Fundamentum est, quia huiusmodi relationes aut fundantur in vnitæte, aut in multitudine: atqui nullæ ex his in Deo esse possunt: ergo.

Minor

Scotus.

S. Thomas.
Scholasticorum
communis.

Gaietanus.

Minor probatur quoad relationes fundatas in unitate. Quoniam hæc, ut rectè Caietanus in citatum articulum, præexigunt fundamenta distincta realiter, nam ea sunt, quæ per huiusmodi relationes similitudinis æqualitatis, & identitatis referuntur, relationes autem non sunt, nisi rationes formales, quibus fundamenta ipsa mutuo referuntur. Quantitas enim est, quæ relatione æqualitatis refertur ad alteram quantitatem. Albedo est, quæ relatione similitudinis refertur ad aliam albedinem. Cum igitur fundamentum, in quo huiusmodi relationes fundantur, non sit distinctum in Deo, sed idem in omnibus extremis, ipsa scilicet natura Diuina, ratione cuius personæ dicuntur similes, æquales, eadem inter se; non possunt relationes in ea fundatæ reales esse. Velut si esset vna numero albedo in duplici subiecto, non posset realem relationem similitudinis fundare, quia idem ad se ipsum realiter referri non potest. Neque est eadem ratio de relationibus originis productis & producti, quia illæ aut non fundantur immediatè in essentia, sed in actibus notionalibus, qui distincti inter se sunt; aut si immediatè fundantur in essentia, ut paternitas, quia tamen secum ferunt distinctas hypothèses, possunt extrema quæ constituunt realiter referre. Relationes autem similitudinis, æqualitatis &c. solum referunt fundamentum ad terminum, ergo nisi illud præsupponant distinctum, non possunt realiter referre.

17. Probatur minor quoad relationes fundatas in multitudine, & distinctione. Quoniam ad has non est necessaria noua forma, ne ratione quidem distincta ab ipsis relationibus personalibus; cum enim ipsæ seipsis oppositæ, & dissimiles sint, nõ egent distincta relatione oppositionis, & dissimilitudinis ut se inuicem respiciant, ut oppositæ, & dissimiles formaliter: præsertim cum illæ in suo genere sint infinitæ; atque adeo simplicissimè continentes omnem oppositionem, & perfectionem respectiuam in eo genere. Vnde etiam si in rebus creatis opus sit distincta relatione, qua Paternitas ad Filiationem, & Filiatio ad Paternitatem ut dissimiles, & oppositæ referantur; illa tamen necessaria non est in paternitate & filiatiōe Diuina, ob earum illimitationem & infinitatem.

Scotus.

18. Ex his patet ad fundamentum Scoti. Nam ad relationes prioris generis deficit prima distinctionis cōditio: ad relationes posterioris generis obstat essentialis oppositio, & infinitas Diuinarum personarum, quominus in illis resultet relatio oppositionis formaliter diuersæ. Ad confirmationem negatur consequentia. Nam si personæ Diuinæ essent inæquales, id esset propter inæqualitatem distinctæ naturæ, cuius unitas in causa est, ut in illis non sit similitudo & æqualitas formalis, sed tantum fundamentalis.

SECTIO II.

An Spiratio actiua distinguatur à Paternitate & Filiatione?

19. **R**atio dubitandi est, nam eadem spiratio actiua est in Patre & Filio, utrumque enim spirat amorem notionalem. Sed Pater distinguitur à Filio. Ergo & actiua spiratio Patris ab actiua spiratione Filij.

20. **P**rima sententia affirmat, spirationem actiuam distingui realiter à Paternitate & Filiatione. Est Durandi in primo, distinct. 13. quæst. 2. Bassoli ibidem §. circa primum, Baconi dist. 10. art. 1. §. 4. Henrici in summa art. 60. quæst. 2. Probat. Durandus. Totum esse relationis est ad aliud. Ergo nequit Pater eadem Paternitate respicere Filium & Spiritum sanctum; nec Filius eadem filiatiōe respicere Patrem & Spiritum Sanctum.

Durandus.
Bassoli.
Baconus.
Henricus.

21. **S**ecundò. Ita se habet generare ad generari, sicut spirare ad spirari: ergo commutata proportionem ita se habet generare ad spirare, sicut generari ad spirari. Sed generari & spirari differunt realiter inter se, quia vnum constituit personam Filij, aliud personam Spiritus Sancti. Ergo & generare, & spirare differunt inter se realiter.

22. **T**ertiò. Duabus relationibus disparatis specie differentibus correspondent duæ relationes disparatæ specie etiam realiter differentes. Sed generari & spirari sunt duæ relationes specie realiter differentes. Ergo & relationes eis correspondentes, quæ sunt generare & spirare, erunt etiam specie realiter inter se differentes. Maior constat, nam eadem relatio secundum speciem non opponitur pluribus relationibus secundum speciem.

23. **Q**uartò. Quæcunque sunt eadem vni tertio, sunt eadem & inter se. Ergo si generare & generari sunt eadem cum spirare, erunt eadem & inter se.

24. **Q**uintò. Ab vna & eadem actione nequeunt esse duæ processiones immediatæ. Sed generari & spirari sunt duæ emanationes passiuæ: ergo nequeunt esse ab vna & eadem actione immediata; sed generari erit immediatè à generare, & spirari à spirare.

25. **S**extò. Implicat, relationem producentis & producti esse vnā & eandem, etiam respectu diuersorum. Etenim pater in humanis alia relatione respicit genitum, alia genitorem; quoniam per illam constituitur pater, per hanc verò filius. Sed spirare, & generari sunt relationes producentis & producti in eadem persona respectu diuersorum; ergo nequit esse vna, sed duplex realiter distincta.

26. **S**eptimò. Generare potest esse in Patre absque spirare; nam dato, quod Pater &

Filius non spirarent. Adhuc Pater generaret, & Filius generetur. Ergo spiratio distinguitur à generare & generari.

27. Octauò. Pater producit Filium per generare. Ergo si generare & spirare sunt idem, Pater producit Filium per ipsum spirare: igitur Filius non solum erit genitus, sed etiam spiratus.

28. Nonò. Duæ res absolutæ realiter distinctæ nequeunt esse idem realiter cum alia re absoluta; ergo nec duæ respectiue realiter distinctæ cum alia relatiua. Sed paternitas & filiatio sunt duæ res respectiue realiter distinctæ; ergo nequeunt esse idem cum spiratione actiua.

Bassolus.

29. Decimò probat Bassolus. Relationes, quarum vna est constitutiua, & incommunicabilis, alia non constitutiua, & communicabilis, distinguuntur realiter: paternitas est constitutiua Patris, & incommunicabilis alijs personis; Spiratio actiua non est constitutiua Patris, & communicabilis Filio; ergo distinguuntur realiter. Maior probatur, nam quando sunt duo entia positiua, & neutrum est formaliter infinitum, si vnum est communicabile, aliud incommunicabile, ambo differunt realiter. Paternitas & spiratio actiua sunt entia positiua, & neutra est formaliter infinita, & vna est communicabilis, altera incommunicabilis: ergo &c.

30. Vndecimò. Quæcunque sunt aliquid positiuum extra intellectum, & vnum nequit prædicari de alio in abstracto, distinguuntur realiter. Generatio nequit prædicari in abstracto de spiratione actiua, & vtrumque est aliquid positiuum extra intellectum: ergo distinguuntur realiter.

Scotus.
Mayronius.
Gabriel.

31. SECUNDA sententia docet, spirationem actiuam distingui tantum formaliter ex natura rei à paternitate & filiatione. Est Scoti quodlibetò quinto, articulo secundo, §. circa tamen, Mayronii in primo, dist. 1. quæst. 3. art. 2. Gabrielis distinct. 27. quæst. 1. Probatur primò. Spiratio actiua communicatur Filio, cui non communicatur paternitas; igitur spiratio actiua distinguitur à paternitate & filiatione; alioqui idem communicaretur, & non communicaretur. Secundò. Si spiratio actiua non distingueretur à paternitate & filiatione, possent inuicem prædicari. Consequens est falsum: ergo & antecedens. Tertio. Paternitas & Filiatio non sunt perfectiones infinitæ: ergo non solum eis conuenit distinctio opposita, sed etiam disparata.

S. Thomas.
Caietan.
Richardus.
Capreol.
Rubio.
Aureolus.
Argentin.
Egidius.
Ariminen.

32. TERTIA sententia negat, spirationem actiuam ex natura rei distingui à paternitate & filiatione. Est S. Thomæ 1. p. q. 30. art. 2. ad 1. & 32. art. 3. ad 3. & 36. art. 4. Caietani ibidem, Richardi in 1. dist. 18. art. 2. q. 1. & 2. Capreoli, dist. 13. artic. 2. Rubionis, q. 1. art. 1. Aureoli art. 4. propositione 2. Argentinæ distinctione 11. q. 2. art. 2. Egidij distinctione 26. circa finem, Ariminen-
lis distinctione 11. articulo primo, circa fi-

nem. Henrici in summa art. 6. q. 3. ad 3. & 4. quamuis oppositum docere videatur loco supra citato pro prima sententia; Molina 1. part. quæst. 32. art. 2. disputatione 3. Suarez de Trinit. lib. 5. cap. 5. Vasquez disputat. 138. cap. 1. Didaci Ruiz de Trinitate disputatione 17. sect. 2. Pro cuius controuersie declaratione.

Henricus.

Molina.
Suarez.
Vasquez.
Ruiz.

33. DICO 1. Spiratio actiua nequit realiter distingui à Paternitate & filiatione. Assertio est contra primam sententiam, quam Zumel 1. p. quæst. 32. art. 2. disput. 1. concl. 1. temerariam, & errori proximam; Molina in fide parum tutam & erroneam; Didacus Ruiz periculosam appellat. Et meritò, aduersarius enim definitioni Concilij Lateranensis relati capite, *Damnatus*: ubi Pontifex, toto approbante Concilio, damnat quaternitatem rerum in Deo: ex opposita autem sententia aperte sequitur rerum quaternitas in Deo. Nam præter Trinitatem personarum, daretur quartum constitutum ex natura, & spiratione actiua, vt quarta res à reliquis personis distincta.

Zumel.
Molina.
Ruiz.
Censura
contra opi-
nionis.
Concilium
Lateranen

34. Respondet Durandus, Concilium tantum damnare quaternitatem personarum, aut rerum, quæ sit trium personarum, & essentiae communis: quod tantum Ioachim Magistro sententiarum imponebat, non autem relationum re ipsa distinctarum, cum multi post Concilium in Deo admittant quaternitatem relationum. Sed contrà: nam esto hæc fuerit primaria mens Pontificis, ipsius tamen verba formaliter sumpta se extendunt ad quæcunque rerum quaternitatem; ac proinde quæcunque rerum quaternitas, saltem consequenter per hanc definitionem Pontificis in Deo damnatur. Cæterum aliud est, in Deo admittere quaternitatem relationum in ratione relationum, aliud in ratione rerum: admittunt Theologi primum, quod nos etiam infra admittimus, non autem secundum, quod sequitur ex opinione Durandi.

Durandus.

Ioachim.
Magister.

35. Secundò probatur nostra assertio ex Patribus affirmantibus, Patrem & Filium non distingui inter se, nisi sola paternitate & filiatione. Athanasius dialogo 1. de sancta Trinitate: *Nulla, inquit, differentia neque in natura, neque in voluntate, sed in eo tantum, quod gignere & gigni, emittere & procedere sine emissi inter se differunt.* Damascenus lib. 1. fidei c. 11. *Secundum omnia vnum sunt Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, præter (si ita dicamus) ingignentiam, gignentiam, & processionem.* Cyrillus 1. thesauri cap. 8. *Pater, inquit, in Filio est, & Filius in Patre; non tamen vt idem numero. Pater enim in sua, & Filius in sua proprietate est. Hæc enim solum differentia inter ipsos est.* Si autem spiratio actiua distingueretur à Paternitate & Filiatione, non sola paternitate & filiatione, sed etiam spiratione actiua Pater & Filius distinguerentur inter se.

Athanas.

Damascen.

Cyrillus.

36. Tertiò probatur assertio ratione. Nam ex opposita sententia sequitur, in Deo esse quartam personam: consequens est hæreticum: ergo.

ergo.

ergo. Sequelam probō, quoniam ad constituendam personam in Deo sufficit relatio realis in Deitate subsistens, à cæteris relationibus realiter distincta. Spiratio actiua in sententia Durandi est relatio realis in Deitate subsistens; est enim substantialis, à cæteris relationibus Diuinis realiter distincta. Ergo.

37. Negat Durandus maiorem: quoniam ad constituendam personam requiritur incommunicabilitas; nam hæc est de essentia personalitatis, spiratio verò actiua est communis Patri & Filio, proinde nequit personam constituere. Sed contrā, quia impossibile est, Spirationem actiuam realiter distinguere à Patre & Filio, & illis esse communem: ergo si constituit aliquid realiter distinctum à Patre & Filio, constituitur aliquid ipsis incommunicabile; atque adeò tale constitutum habet rationem personæ. Antecedens probō, nam omnis realis communicatio aut fit per identitatem, aut per vnionem rei communicabilis cum eo, cui communicatur. Spiratio actiua neutro modo communicatur Patri & Filio. Ergo. Maior constat tum inductione; tum ratione. Nam omnis realis communicatio tendit ad faciendum vnum inter communicabile, & id, cui communicatur: igitur vel per identitatem, vel per vnionem, cum non sit alius modus faciendi vnum. Minor quoad identitatem est ipsa aduersarij assertio: quoad vnionem verò patet, nam omnis physica vnio facit realem compositionem cum vnitis: sed omnis realis compositio repugnat Deo actui puro: ergo.

38. Confirmatur; nam idem est in Diuinis distinguere realiter ab alio, & esse illi incommunicabile: sicut è conuerso idem est communicari alteri, & identificari cum illo; cum nequeat dari alius modus communicationis in Deo, quàm per identitatem; ergo nec alius modus incommunicationis, quàm per realem distinctionem: ideo enim paternitas est incommunicabilis filio, quia realiter distinguitur à Filio. Ergo si spiratio actiua distinguitur realiter à Patre & Filio, est illis incommunicabilis; atque adeò constituitur cum natura vnum subsistens, à Patre & Filio realiter distinctum.

39. Dico 2. Spiratio actiua neque formaliter ex natura rei distinguitur à paternitate & filiatione. Assertio est contra secundam sententiam: probatur autem primò ex illo principio Anselmi ab omnibus Theologis recepto. *In Diuinis omnia sunt vnum, ubi non obuiat relationum oppositio.* quod non solum intelligendum est de perfectionibus absolutis, quæ ob sui infinitatem simpliciter identificant sibi omnia, sed etiam de relatiuis, quæ quoniam in suo genere infinitæ sunt, identificant sibi omnia, cum quibus oppositionem non habent. Sed paternitas & filiatio nullam oppositionem habent cum spiratione actiua. Ergo. Maior probatur, quia non est maior ratio, cur perfectio absoluta ex eo, quòd infinita est in

omni genere, identificare sibi debeat omnia; & perfectio relatiua, ex eo quòd infinita est in genere relatiuo, non debeat sibi identificare saltem ea, quibus cum oppositionem non habet. Nam omnis distinctio, quæ non fundatur in essentiali oppositione extremorum, necessariò oritur ex limitatione perfectionis, quæ repugnat perfectioni in creatæ & à se. Minor probatur, quoniam omnis oppositio, quam habere potest vna relatio ad aliam, aut est in ratione actualis respectus; aut in ratione originis producentis & producti, aut productiui & producibilis. Nullam ex his oppositionem habet paternitas & filiatio cum spiratione actiua; Ergo. Non actualis respectus & termini: quia terminus paternitatis est filiatio, sicut filiationis est paternitas; spirationis autem actiue terminus est ipsa passiuæ spiratio. Non in ratione originis producentis & producti; quia spiratio actiua non est origo, quæ vel Pater producit Filium, vel Filius Patrem; sed quæ vterque producit Spiritum Sanctum. Non repugnat autem, ut duæ personæ per eandem originem influant in terminum, & per eandem relationem referantur ad productum. Neque in ratione productiui, & producibilis, quia Pater non constituitur productiuus Filij spiratione, sed Paternitate. Ergo.

40. Probatur 2. ex absurdo. Sequeretur enim aliqua realis compositio ex entitate & formalitate in Diuinis personis: nam persona Patris componeretur ex Paternitate, & Spiratione actiua, tanquam ex entitate, & formalitate distincta; similiter persona Filij ex filiatione, & spiratione actiua. Repugnat autem Deo quæcunque compositio, quæ sit ex natura rei: nam quæcunque compositio tollit omnimodam simplicitatem, quæ est propria Dei, ut definitur in Concilio Lateranensi, & refertur de summa Trinitate & Fide Catholica, capite, *Firmiter*. Ex quo vltèrius sequeretur, simpliciorum esse personam Spiritus Sancti, quàm Patris & Filij, quia persona Patris & Filij constitueretur ex propria personalitate, & spiratione actiua formaliter distincta; persona verò Spiritus Sancti ex sola spiratione passiuæ, absque alia formalitate ex natura rei distincta.

41. Tertiò probatur assertio nostra ad hominem contra Scotum. Sequeretur enim spirationem actiuam non solum distinguere formaliter, sed etiam realiter à paternitate & filiatione: quod notauit Rubio in primo dist. 2. quæst. 5. artic. 3. Sequelam probō, nam ideo per Scotum spiratio actiua ex natura rei distinguitur à paternitate & filiatione, quia istæ non sunt perfectiones infinitæ. Vnde concludit, quòd si essent perfectiones infinitæ, non distinguerentur inter se: perfectiones autem non infinitæ eodem modo per ipsum distinguuntur à perfectionibus disparatis, atque à perfectionibus oppositis: sed spiratio actiua ab opposita correlatione distinguitur realiter; ergo

Concilium
Lateranen.

Scotus.

Rubio.

etiam à relationibus disparatis, quales sunt paternitas & filiatio. Minor probatur, nam spiratio actiua distinguitur realiter ab opposita spiratione passiuâ, tum quia omnis relatio in Diuinis distinguitur realiter ab opposita correlatione. Tum quia sublata omnia alia relatione, per solam spirationem actiuam Pater distingueretur realiter à Spiritu Sancto, quia per eam constitueretur sufficiens principium spiratiuum realiter distinctum à termino spirabili.

42. Dico tertio. Spiratio actiua distinguitur ratione ratiocinata à paternitate & filiatione, est authorum tertie sententie. Fundamentum est, quia spiratio actiua est ad distinctum terminum formalem, nempe ad Spiritum Sanctum, qui est distinctus terminus formalis à termino paternitatis & filiationis: sed hoc ad talem distinctionem sufficit: quoniam ad distinctionem rationis ratiocinatae sufficit diuersa formalitas eiusdem entitatis: sed relatio sumit formalitatem à termino: ergo eadem relatio à diuerso termino formali diuersam sumit formalitatem.

43. Dico 4. Spiratio actiua non est vna in Patre, & Filio vnitatem rationis, sed rei. Dupliciter concipi potest spiratio actiua, vt vna in Patre & Filio: vno modo vnitatem rationis, concipientis illam, vt vnam per ordinem ad vnum terminum, quem respicit, tametsi re ipsa sit duplex, partialiter existens in Patre & Filio, cum quibus vnaquæque partialis spiratio adæquatè identificetur; alio modo vnitatem reali per modum vnius formæ, eo modo, quo natura est vna numero indiuisa in tribus. Conclusio asserit, esse vnam hoc secundo modo, in quo sensu illam asserunt omnes, qui à paternitate, & filiatione ex natura rei non distinguunt. Et colligitur ex Concilio Florentino, definiente Spiritum Sanctum *unica spiratione* procedere à Patre, & Filio. Fundamentum, quia aliàs hæc relatio multiplicaretur numero; alia enim esset numero spiratio in Patre, alia in Filio; repugnat autem Diuinas relationes solo numero multiplicari, quia numerica multiplicatio limitationem importat.

44. *Obijciens.* Implicat, eandem relationem esse productam, & improductam; ergo implicat, eandem spirationem numero esse in Patre & Filio. Consequentia probatur, nam quatenus esset in Patre esset improducta; quatenus in Filio esset producta cum ipsa filiatione, cum qua formaliter identificatur. Respondeo nego consequentiam: ad cuius probationem, nego spirationem actiuam in Filio esse productam, alioqui non posset esse vna numero in Filio & Patre; nam quæ esset in Filio necessariò distingueretur à Patre, tanquam productum à producente; nam licet ea, quæ esset in Patre, quia nullo modo opponeretur Filio, neque vt principium productiuum, neque vt productio, neque vt correlatio, posset identificari cum

Filio; non tamen quæ esset in Filio, identificari posset cum Patre, quia illi opponeretur, vt principio producenti; vnde necessariò foret duplex numero spiratio actiua, altera in Patre, quæ simul posset identificari cum Filio; altera in Filio, quæ non posset identificari cum Patre. Quare dicendum est, illam esse improductam in vnoquoque, eamque communicari Filio à Patre cum ipsa natura, non via productionis, vt Filiatio; sed communicationis, vt natura, cum qua communicatur, quidquid illi non opponitur.

45. Controversia superest, an spiratio actiua saltem in ratione relationis, realiter distinguatur à paternitate, & filiatione, esto non distinguatur in ratione rei. Negant Gabriel in 1. dist. 27. q. 1. Molina qu. 32. art. 3. disput. 2. Vasquez disp. 138. c. 1.

46. Affirmant S. Thom. in 1. distinct. 27. q. 1. art. 1. Egidius art. 1. quest. 1. Capreolus disp. 13. art. 2. Zumel q. 32. art. 2. disp. 1. conclus. 3. Suarez de Trinit. l. 5. cap. 7. Quæ sententia probabilior est, & conformior modo loquendi Theologorum, qui absolute pronuntiant, in Deo esse quatuor relationes reales. Fundamentum, quia potest relatio multiplicari secundum differentiam relationis, non multiplicata secundum differentiam rei; ergo potest esse multiplex in ratione relationis, & simplex in ratione rei. Antecedens probatur; nam differentia relationis, vt relatio est, desumitur ex ordine ad terminum formalem; differentia verò rei, vt res est, desumitur ex entitate: potest autem relatio multiplicari secundum ordinem ad diuersos terminos formales, non autem secundum entitatem: igitur potest relatio esse multiplex in ratione relationis, & non in ratione rei. Minor probatur, quia vel non repugnat in creatis, vt eadem relatio entitatiue respiciat plures terminos formales, vt eademeductio indiuisibilis respicit agens, à quo est, & subiectum in quo est; & eadem entitas fundamenti in sententia non distinguente relationem à fundamento, plures terminos formaliter diuersos; vel certè non repugnat in Diuinis, vt eadem relatio ob sui infinitatem respiciat plures terminos formales.

47. Dices. Hinc sequeretur, eandem rem fore in duplici specie. Respondeo, hoc nullum esse absurdum quoad speciem relationis, quia hæc desumitur ex ordine ad terminum formalem; potest autem duplex terminus formalis respici ab vna re relationis.

48. Ad argumenta primæ sententie. Ad primum distinguo consequens: nequit Pater Paternitate, formaliter sumpta, respicere Spiritum S. concedo, quia vt sic reduplicat formalē respectum ad terminum; entitatiue accepta, nego; quia, vt probatum est, non repugnat, eandem relationē entitatiue respicere plures terminos formaliter diuersos. Vnde cum dicitur, totum esse relationis est ad aliud, si intelligatur, quod totum esse, quod habet

relatio,

Gabriel.
Molina.
Vasquez.
S. Thomas.
Egidius.
Capreol.
Zumel.
Suarez.

Concilium
Florentinū.

relatio, respiciat aliud, verum est; cum nihil sit in relatione, quod terminum non respiciat; si verò intelligatur, quod vnaquæque relatio debeat secundum totum suum esse respicere vnumquodque adæquatè, est falsum; cum possit eadem relatio respicere plures terminos, atque adeò non totum esse vniuscuiusque relationis adæquatè est ad vnumquodque, sed adæquatè ad omnes terminos, quos adæquatè respicit, inadæquatè verò ad singulos.

49. Ad secundum. In diuinis deficere leges commutatæ proportionis, quoties proportio ducitur ab oppositis ad non opposita, aut contrà; ut fit in argumento Durandi; cui negandum est, ita se habere generare ad spirare, sicut generari ad spirari; quia generari opponitur spirari, ut productiuum producibili; quia Filius, qui constituitur per generari, est productiuus Spiritus Sancti, qui constituitur per spirari; generare verò nullo pacto opponitur spirare.

50. Ad tertium distingo maiorem; duabus relationibus differentibus specie, correspondent duæ relationes specie differentes in ratione relationis, concedo; in ratione rei, nego. Ex quo tantum sequitur, paternitatem & spirationem actiuam, correspondentes filiationi, & spirationi passiuæ differre tantum specie in ratione relationis per ordinem ad diuersos specie terminos, non autem in ratione rei, siue differre specie terminatiuè, non subiectiuè.

51. Ad quartum, fallaciam huius argumentationis constare in relationibus personalibus comparatis cum natura, in qua sicut ex identitate earum cum natura, non rectè inferitur identitas earum inter se: ita neque ex identitate paternitatis & filiationis cum spiratione actiua, inferitur identitas paternitatis & filiationis inter se. Et ratio est, quia allatum principium intelligendum tantum est de ijs, quæ adæquatè identificantur cum tercio, non autem quæ tantum inadæquatè. Ceterum paternitas & filiatione inadæquatè tantum identificantur cum spiratione actiua, quemadmodum & relationes personales cum natura; quia non cum quocunque identificatur spiratio actiua, identificatur paternitas. Vnde non bene inferitur ex inadæquata identificatione paternitatis & filiationis cum spiratione, identificatio paternitatis, & filiationis inter se.

52. Ad quintum distingo maiorem. Nequeunt ab eadem actione formaliter sumpta esse duæ processiones, concedo maiorem; ab eadem actione entitatiuè sumpta, nego maiorem. Sed generari & spirari sunt ab eadem actiua origine entitatiuè, concedo; formaliter, nego. Etenim licet generatio, & spiratio in Patre sit eadem realitas, est tamen diuersa formalitas virtualiter, non formalitate rei, sed formalitate actionis respicientis diuersum terminum formalem.

53. Ad sextum neganda est maior. Et quidquid sit de exemplo, & ratione ducta ex humanis: dispar est ratio de relationibus diuinis, quæ cum in genere relationis sint infinitæ, multa præstare potest vna simplex relatio increata, quæ nequeunt multæ, ac diuersæ relationes creatæ.

54. Ad septimum ex ea hypothese impossibile nulla de facto concluditur distinctio inter paternitatem, & spirationem actiuam. Nam sicut impossibile est, quin Pater spiret; ita impossibile est, quin de facto cum ipsa paternitate coniunctam habeat spirationem actiuam. In eo autem casu sicut persona Patris non esset cum eadem perfectione & virtute productiua; ita nil mirum, si nec esset cum eadem perfectione actiua spirationis.

55. Ad octauum neganda est sequela. Quia licet generare & spirare in Patre sint idem, tamen connotant diuersos actus, & terminos: nam generare connotat actum intellectus & terminum generandum: spirare verò actum voluntatis & terminum spirandum. Vnde sicut non potest dici, quod Pater generet voluntate, & spiret intellectu, etiam si voluntas & intellectus in Deo sint idem; ita nec quod Filium producat per spirare, vel Spiritum Sanctum per generare. Ratio est, quia verba reddunt sensum formalem, & important principium præcisè secundum illam formalitatem, ex qua proximè fluit actus.

56. Ad nonum nego consequentiam. Ratio, quia duæ res absolutæ nequeunt inter se distingui, nisi propter limitationem: quæ autem hoc modo distinguuntur, nequeunt identificari cum alia re. At duæ res respectiuè non semper distinguuntur propter limitationem, sed propter essentialē oppositionem, quam habent ad inuicem. Quo fit, ut si illæ infinitæ sint, possint quoad alias perfectiones, in quibus non opponuntur, mutuo identificari. Tales sunt paternitas, & filiatione in diuinis, quæ inter se distinguuntur, non propter limitationem, sed propter essentialē oppositionem; atque adeò poterunt quoad reliquas perfectiones, in quibus non opponuntur, realiter identificari.

57. Ad decimum nego maiorem. Constat in paternitate, & natura diuina, quarum vna est communicabilis, altera incommunicabilis; neutra tamen ab altera distinguitur realiter. Ad probationem, nego, paternitatem & spirationem actiuam non esse infinitas in suo genere: ratione cuius infinitatis possunt in eo, in quo non opponuntur, non solum realiter, sed etiam formaliter identificari.

58. Ad vndecimum, neganda est maior. Etenim ratio cur spiratio actiua nequeat in abstracto prædicari de paternitate & filiatione, non est realis distinctio inter eas, sed sola distinctio virtualis cum diuersa connotatione terminorum: nam pa-

ternitas connotat filiationem, spiratio verò actiua spirationem passiuam. Propter quam diuersam connotationem terminorum nequit vna in abstracto prædicari de altera, sicut potest vna perfectio absoluta de alia etiam in abstracto enunciari; rectè enim dicitur: Sapientia diuina est bonitas; & vice versa. Quia hæ rationes, cum sint ad se, nullum connotant terminum diuersum. Ob eandem rationem nequit generatio prædicari de spiratione, aut actus generandi de voluntate, vel actus spirandi de intellectu; quia per huiusmodi actus connotantur diuersi termini, & principia proximè ad actum concurrentia.

59. Ad argumenta secundæ sententiæ. Ad primum nego consequentiam: ad cuius probationem dico, paternitatem communicari secundum vnā rationem, non communicari secundum aliam, virtualiter tantum distinctam: sicut natura diuina, vt absoluta communicatur, vt respectiua non communicatur; ad hoc enim sufficit virtualis distinctio vnus rationis ab alia. Ad secundum nego sequelam, vt constet ex responsione ad vndecimum. Ad tertium nego antecedens.

SECTIO III.

Quodnam sit munus spirationis actiue?

60. **Q**uadruplex potest esse munus spirationis actiue. Primum constituere personam. Secundum complere virtutem spiratiuam. Tertium actiue originare terminum spirabilem. Quartum referre principium spiratiuum ad oppositam correlationem spirationis passiuæ. Hæc enim omnia exercet paternitas in Patre; nam constituit personam; complet vim generatiuam; actiue originat terminum generabilem; & formaliter refert principium generatiuum ad oppositam relationem filiationis. Controversia igitur est, quodnam munus ex his conueniat spirationi actiue.

61. Notandum autem est, quod qui spirationi actiue tribuit munus constituendi personam, consequenter etiam illi tribuit munus complendi virtutem originandi personam, & simul referendi subiectum ad oppositum terminum; quia cum hæc relatio sit in persona producente, si illam constituit in ratione personæ, simul etiam complet in virtute spirandi, originandi, & referendi ad terminum productum. Item qui ei tribuit munus complendi virtutem, simul etiam tribuit munus originandi, & referendi: quique tribuit munus originandi, simul ei tribuit & munus referendi. Contrà verò, qui illi tribuit solum munus referendi, eo ipso illi negat reliqua munia superiora, eo quod munus

superius includit inferius, non contrà. His adnotatis,

62. PRIMA sententia docet, spirationem actiuam constituere personam Patris & Filij. Est Aureoli in 1. distinct. 11. art. 3. propos. 1. 2. & 3. & distinct. 12. quest. 1. & distinct. 13. art. 4. Fundamentum est, nam aliàs spiratio actiua accideret personæ Patris & Filij; quidquid enim essentiam, vel personam non constituit, accidit personæ: nam omnis substantialis constitutio aut est naturæ, aut personæ: atqui spiratio actiua non constituit naturam, cum non sit perfectio absoluta; ergo si nec constituit personam, erit accidens personæ. Confirmatur. Non minoris efficacis est spiratio actiua, quàm passiuæ; atqui passiuæ personam constituit; ergo & actiua.

63. SECUNDA sententia affirmat, spirationem actiuam solum referre personam Patris & Filij ad Spiritum Sanctum sub ratione Spiratoris. Est Henrici in summa artic. 60. quest. 5. Egidij in 1. dist. 11. artic. 2. quest. 2. in fine corp. & quest. 3. Zumel 1. p. quest. 36. artic. 4. disput. 2. Suarez lib. 5. de Trinit. cap. 6. & lib. 10. cap. 4. Probat 1. Idem est immediatum principium productionum per intellectum, & per voluntatem: ergo si Pater sola paternitate constitutus generat, sola paternitate constitutus spirat. Consequentia pater. Antecedens probatur, quia Amor procedit ex notitia obiecti amati: ergo idem est amans, qui intelligens. Ergo idem spirat amando, qui generat intelligendo. Id ipsum constat de Filio, qui vt supponitur prior origine productioni per voluntatem, per solam filiationem habet, quidquid requiritur ad spirandum.

64. Secundò. Tota vis spirandi est voluntas, relatio est sola conditio distinguens tantum personam spirantem à termino spirabili. Sed paternitas & filiatio sufficienter distinguunt personam spirantem à termino spirabili: Ergo spiratio actiua est purus respectus consequens ad productionem personæ spiratæ. Consequentia patet, nam quidquid requiritur per modum principij, vel originis ad spirandum, totum id præstat voluntas personæ distincta à termino spirabili: ergo spiratio actiua non requiritur, nisi vt purus respectus, & formalis referentia ad terminum.

65. Confirmatur. Nam ex quo tota vis producendi est natura, ea semel per aliquam relationem determinata ad personam, sit sufficienter productiua cuiuscunque actionis possibilis. Ex quo colligunt, spirationem actiuam non recipi immediatè in natura, sed in patre & filio, non quatenus sunt vnum, sed quatenus sunt plures: quia cum hæc relatio non habeat nisi referre, & referri in Deo non possit nisi persona, immediatè recipi debet in persona Patris & Filij, quos tantum refert ad terminum spiratum; ad cuius productionem resultat, censeturque aduenire Patri & Filio perfectè constitutis, in virtute spirandi, tanquàm purus respectus ad terminum spiratū.

Aureolus.

Henricus.
Egidius.
Zumel.
Suarez.

66. TERTIA sententia asserit, spirationem actiuam constituere potentiam spirandi. Est Richardi in 1. distinct. 11. quæst. 3. & 4. Scoti distinct. 12. quæst. 1. ad 3. in fine, Rubionis quæst. 1. Capreoli conclus. 4. & ad 5. Henrici, & ad 2. confirmat. Scoti, Ochami quæst. 1. Gabrielis q. 1. Argentinæ distinct. 7. art. 1. ad 3. circa finem & distinct. 11. artic. 2. Vasquez disput. 164. cap. 3. Molinæ quæst. 36. artic. 4. disput. 2. §. *quo loco*, & ad 3. Zunigæ de Trinit. disputat. decima sexta, dubio sexto. Quæ mihi probabilior est: eamque aperte docet S. Thomas q. 36. a. 4. ad 1. Syluius ibid. Vbi docet, vim spiratiuam, à qua procedit Spiritus Sanctus, constitui ex natura & proprietate Patri Filioque communi; igitur spiratio actiua in sententia S. Thomæ prærequiritur per modum principij ad productionem Spiritus Sancti.

67. Fundamentum est, quia spiratio actiua non potest personas constituere: nec constitutas solum referre; ergo necessariò constituit virtutem spirandi. Consequentia constat, à sufficiente munerum enumeratione; nam licet possit tantum originare, origo tamen actiua spirandi necessariò supponit proprietatem spiratiuam, ratione diuersam à paternitate & filiatione, vt infra constabit. Antecedens probatur quoad primam partem. Nam vel spiratio actiua constituit personam à patre & Filio diuersam, vel ipsammet personas Patris & Filij. Primum est hæreticum; de fide namque est, in Deo tres tantum esse personas. Secundum repugnat proprietati personali, de cuius ratione est incommunicabilitas: Est enim personalitas teste Ioanne Latino in Concilio Florentino sess. 19. post medium, §. *legatur ergo liber*, intellectualis naturæ incommunicabilis substantia. Implicat igitur spirationem actiuam constituere personas Patris & Filij, & esse illis communem.

68. Probatur antecedens quoad secundam partem. Nam si spiratio actiua non constitueret virtutem spirandi, sed tantum referret personas spirantes ad terminum spiratum, sequeretur primò originem actiuam generandi distingui realiter ab origine actiua spirandi, contra omnes ferè Doctores, & aduersarios ipsos, vt in præcedente disputatione, sectione tertia vidimus. Sequelam probo, etenim si spiratio actiua est tantum relatio consequens ad originem actiuam spirandi: igitur origo actiua spirandi est à voluntate diuina, vt immediatè determinata paternitate & filiatione: & consequenter, quatenus origo actiua est, supra actum essentialem volitionis addit paternitatem & filiationem; quia id addit supra actum essentialem actiua origo in Deo, quod supra actum essentialem immediatè addit proximum producens: nam origo actiua, & principium proximè producens in Deo sunt idem. Atqui per aduersarios proximum principium spiratiuum supra volitionem essentialem immediatè addit solam paternitatem

& filiationem; igitur distinguitur realiter ab origine actiua generandi. Consequentia patet, nam generatio actiua includit solam paternitatem, origo verò spiratiua simul cum paternitate includit etiam filiationem: sed paternitas distinguitur realiter à paternitate & filiatione, vt inclusum ab includente: ergo & ipsa origo generationis ab origine spirationis. Hoc autem non sequitur ex nostra sententia, in qua actiua generatio superaddit intellectiioni paternitatem: actiua verò spiratio superaddit volitioni proprietatem spirandi, quæ quia non distinguitur à paternitate & filiatione, neque origo ipsa spirandi distinguitur ab origine generandi.

69. Sequeretur secundo, si potentia spiratiua immediatè compleretur à paternitate & filiatione, illam non esse integram in solo Patre, aut in solo Filio, sed in utroque simul. Consequens est absurdum: nam aliàs Pater non haberet à se quidquid requiritur ad spirandum, sed compleretur, per vim spiratiuam existentem in Filio: sequela maioris probatur, quia sicut in patre non est filiatio, nec in filio paternitas: ita in neutro esset integra vis spirandi, quæ per utramque relationem formaliter completur in opposita sententia.

70. Sequeretur tertio, spirationem actiuam esse in Deo accidens metaphysicum, consequens est absurdum; alioqui daretur in Deo metaphysica compositio ex subiecto & accidente, quæ purissimo actui repugnat. Sequelam probo, nam quidquid est extra totius naturæ personæque constitutionem, accidit personæ: huiusmodi est spiratio actiua in sententia aduersariorum, nam illa nec constituit naturam, nec personas, sed eas tantum refert perfectè constitutas.

71. DICER. Non esse accidens, quia licet de facto personas non constituat, apta tamen est illas constituere: unde, si eas non reperiret constitutas, de facto constitueret. Confirmatur, quia si prius origine Pater spiraret Spiritum Sanctum, quàm Verbum gigneret, in eo casu spiratio actiua constitueret personam Patris, quia non posset spirare, nisi præsupponeretur constitutus in ratione personæ: atqui in eo casu non posset supponi constitutus personaliter, nisi per spirationem actiuam, nam relatio paternitatis in eo casu foret communis Filio; non secus ac nunc est communis illi spiratio actiua. Ergo spiratio actiua de se est apta constituere personas.

72. Sed contrà, tum quia hoc non probat, quòd de facto non sit accidens, sed quòd non esset, si personam constitueret. Nam quamdiu aliqua ratio non ingreditur personalem constitutionem suppositi, actu manet extra personalem constitutionem ipsius, atque adò manet accidens ipsius. Nam sicut ratio constitutiua non dicitur accidens suppositi, ex eo, quòd posset actu non constituere, si reperiret constitutum: ita è conuerso nec ratio non

con-

Richardus.
Scotus.
Rubio.
Capreolus.
Ochamus.
Gabriel.
Argentin.
Vasquez.
Molina.
Zuniga.
S. Thomas.
Syluius.

Ioñ Latinus
Concilium
Florentinū.

constituens, dicitur essentialis ex eo, quod constitueret, si non reperiret constitutum. Quia ratio accidentalis, vel essentialis desumenda non est ex eo, quod esset, sed ex eo, quod est talis. Tum quia implicat, ut spiratio actiua constituat personam. Nam de ratione constituentis personam est incommunicabilitas: spiratio autem actiua est essentialiter communicabilis.

73. Ad Confirmationem nego in eo casu, spirationem actiuam fore eiusdem rationis ac nunc est. Vnde nil mirum, si tunc Patris personam constitueret, quam non constituit nunc, sicut diuersæ rationis foret tunc paternitas, ac nunc est; & propterea nunc constituit personam patris, quam non constitueret tunc. Ratio verò diuersitatis esset, quia tunc spiratio actiua non esset tantum virtus producendi, sed etiam hypostatica forma: quam perfectionem haberet hoc ipso, quod esset prima proprietas relatiua afficiens naturam diuinam. Contra verò, quia tunc paternitas foret sola virtus generandi Verbum vnà cum Spiritu sancto, qui tunc simul cum Patre concurreret per eandem intellectionem sibi à Patre communicatam ad gignendum Verbum, non esset proprietas constitutiua primæ personæ, quia non esset prima proprietas relatiua afficiens naturam diuinam, cum supponeret aliam proprietatem relatiuam afficientem naturam diuinam, & determinantem illam ad rationem primæ personæ, nempe ipsam spirationem actiuam, quæ in eo casu præcederet relationem paternitatis.

74. Quartò probatur hæc sententia à priori. Quoniam in diuinis non solum debet esse distinctio inter suppositum producens, & suppositum productum, sed etiam inter potentiam proximè productiuam & terminum producibilem. Igitur Pater & Filius non solum distinguuntur à Spiritu sancto, ut suppositum producens à supposito producto, sed etiam ut principium proximè spiratiuum à termino spirabili. Nequit autem Pater & Filius in ratione principij proximè spiratiui distinguuntur à termino spirabili per paternitatem & filiationem; ergo per communem notionem, quæ dicitur spiratio actiua: ergo spiratio actiua non solum refert, sed etiam constituit principium proximè spiratiuum. Antecedens est Sancti Thomæ 1. p. quæstione quadragesima prima, articulo quarto, in corp. & ad 3. docentis, in diuinis dari potentiam ad actus notionales realiter distinctam à terminis producibilibus. Cuius ratio est, quia potentia designat principium, principium autem distinctionem importat ab eo, cuius est principium. Cum nihil possit se ipsum producere. Minor, in qua est controuersia: probatur: nam inter suppositum & potentiam productiuam hoc interest, quod suppositum non potius respicit hanc, quam illam suppositi operationem; est enim vniuersale principium omnium actionum, quas potest suppositum operari:

potentia verò respicit determinatam suppositi operationem, à qua proximè specificatur, & ad quam specificum ordinem dicit. Vnde in eodem supposito plures sunt potentia, diuersas respicientes operationes. Ergo licet paternitas & filiatio distinguant Patrem & Filium à Spiritu sancto in ratione suppositi producentis, non tamen distinguunt illos in ratione principij proximè spiratiui. Consequentia patet, nam principium proximè spiratiuum constituitur per proprietatem proximè ordinatam ad terminum spirabilem; hæc autem non est paternitas, quæ proximè tantum respicit terminum generabilem, sicut filiatio principium proximè generatiuum.

75. Confirmatur, nam hæc sententia melius saluat Concilia & Patres affirmantes, Patrem & filium esse vnicum principium Spiritus sancti per vnicam spirationem, ut definit Concilium Florentinum: nam hæc sententia non modò saluat vnitatem principij remoti & essentialis, de quo non poterat esse difficultas; sed etiam proximam, & notionalis, de quo tantum poterat dubitari.

76. Ex dictis sequitur primò, Spirationem actiuam immediatè recipi in Patre & Filio iam constitutis in ratione personæ. Ratio est, quia potentia producendi supponit personam constitutam, Spiratio autem actiua est potentia Patris & Filij producendi Spiritum sanctum: igitur supponit illos constitutos in ratione personæ. Antecedens probatur, nam omne principium productiuum extra se supponit principium operationis perfectè constitutum in se.

77. Sequitur secundò, Spirationem actiuam concipiendam esse prius in Patre, quam in Filio: nam Filius habet illam à Patre media generatione; igitur ante generationem supponenda est in Patre; in quo tamen posterius ratione concipienda est, quam potentia generatiua, non tamen post actum generandi. Primum patet, quia potentia generatiua constituitur per actum intelligendi, spiratiua verò per actum volendi. Secundum constat, quia generatio est via, quâ Pater communicat Filio cum ipsa natura diuina potentiam spiratiuam, sed prius, quam illam communicet Filio, supponitur habere in se ipso: ergo. In Filio verò prius ratione concipienda est potentia Spiratiua, quam referatur ad Patrem, quia relatio ad correlationem supponit subiectum perfectè constitutum in se.

78. Sequitur tertio, Spirationem actiuam non esse accidens metaphysicum in Deo, cum constituat personas proximè fecundas & potentes ad spirandum: quæ fecunditas, cum sit essentialis Deo, non minus, quam fecunditas ad generandum, nequit spiratio actiua, quæ huiusmodi fecunditatem proximè constituit, esse accidens; cum non sit extra omnem constitutionem Deitatis.

Concilium
Florentinum.

S. Thomas.

79. Sequitur quartò. Dari in Deo constitutum ex actu volendi & spiratione actiua, ratione tantum distinctum à Patre & Filio, à quo, non vt à supposito, sed vt à principio proximè spiratio procedit Spiritus sanctus. Legendus est Molina supra citatus.

Molina.

80. Ad Fundamentum primæ sententiæ, patet ex tertio corollario, ad confirmationem distingo maiorem: est minoris efficacix in constituendo suppositum, concedo; quia cum sit proprietas communis, nequit constituere suppositum ex natura sua incommunicabile. Est minoris efficacix, hoc est minoris perfectionis, nego. Nam vtræque est in suo genere infinita, vna in constituendo proximum principium spiratum, altera in constituendo suppositum incommunicabile.

81. Ad primum argumentum secundæ sententiæ dic, solum probare, quod idem suppositum, quod amat, simul intelligit: nec posse amare, quin simul intelligat: non autem quod per eandem proximam potentiam, qua amat, simul intelligat, aut econuerso: vt constat in humanis, in quibus idem suppositum, quod amat, intelligit, non tamen per eandem potentiam, quâ amat, simul intelligit. Concedo igitur antecedens de identitate suppositi: nego autem de identitate potentix, & proximi principij Quo. Nam alia proprietate constituitur potentia generatiua Patris, alia potentia spiratiua Patris & Filij.

82. Ad secundum nego, relationem in diuinis requiri tantum vt conditionem distinguentem personam producentem à producta, sed etiam vt rationem formalem constituentem proximum principium producendi, illudque proximè distinguendi à termino producibili. Vnde concedo minorem de distinctione personæ spirantis, vt Quod; nego de distinctione principij proximè spiratiui vt Quo. Ad confirmationem dico, eam solum probare de supposito productiuo vt Quod, non de potentia proximè productiua vt Quo.

SECTIO IV.

An relationes diuine distinguantur ex natura rei ab essentia?

83. PRIMA sententia est Scoti in primo distinctione secunda, quæstione vltima, §. sed id constat, Ochami quæstione prima, in decisione quæstionis & distinctione trigesima, quæstione quarta, Durandi distinctione trigesima tertia, quæstione prima, & distinctione trigesima quarta, quæstione secunda, Mayroni distinctione secunda, quæstione decima tertia, §. ideo, Marfilij quæstione sexta, articulo secundo, Gabrielis

Scotus.
Ochamus.
Durandus.
Mayronus.
Marfilij.
Gabriel.

distinctione secunda, quæstione prima, articulo tertio, dubio tertio affirmantium. Probatur primò, quia impossibile est de eodem à parte rei existente contradictoria verificari. Atqui de essentia diuina verificatur, quod sit communicabilis, de relatione verò, quod sit incommunicabilis: de eadem essentia verificatur, quod non producat, nec producat; de relatione verò siue persona verificatur, quod producat, & producat: de essentia verificatur, quod nec referat, nec referatur: de relatione verò, quod & referat, & referatur. Ergo impossibile est, quod essentia & relatio sint idem à parte rei. Secundò, si relationes non distinguerentur ab essentia, neque etiam distinguerentur inter se: nam quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem & inter se.

84. SECUNDA sententia est Sancti Thomæ 1. p. q. 28. art. 2. Syluij ibid. & reliquorum Scholasticorum negantium, omnem distinctionem ex natura rei inter relationem & essentiam, quin multi suspectam, & in fide parum tutam censent opinionem Scoti. Legatur Molina 1. p. quæst. præcit. disput. 2.

S. Thomas.
Syluius.

Scotus.
Molina.

85. Dico primò. Relationes Diuinæ nullo pacto ex natura rei distinguuntur ab essentia. Assertio colligitur primò ex Concilio Rhemenfi sub Eugenio tertio, vbi contra Gilbertum definitur, relationes & essentiam non esse ratione Theologica distinguendas. Erat autem ratio Theologica in sententia Gilberti, ratio distinctionis ex natura rei, prout ratio Theologica opponitur rationi mathematicæ, quæ est sola distinctio per intellectum.

Concilium
Rhemense
Gilbertus.

86. Secundò eadem veritas asseritur in Concilio Florentino sess. vltima in quadam confessione fidei à Latinis ad Græcos missa, vbi sic habetur: Porro autem, ne identitatem coniunctionemque diuinæ substantiæ distribuere, ac ipsam substantiam re ipsa, non autem solam rationem ab hypostasibus & personis differre, credere videamur. Et sess. 19. paulò ante medium: Ne tamen, inquit, re differre hoc putetis, sed apprehensione tantum & intelligentia. Sermo autem erat de hypostasi & natura, num re, vel ratione inter se differrent. Et in eadem sessione prope finem: Persona, inquit, Patris non distinguitur à Paternitate, aut à substantia, nisi ratione.

Concilium
Florentinū.

87. Terriò probatur ratione. Nam Deo concedenda est summa simplicitas: sed hæc cum actuali distinctione relationum ab essentia saluari nequit. Maior definitur in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. vbi Deus dicitur omnino simplex: non esset autem omnino simplex, si aliquam admitteret compositionem ex natura & relationibus: siquidem omnimoda simplicitas omnem excludit compositionem. Nec satisfaciunt Scotus & Durandus aientes, nullam ex tali distinctione compositionem resultare. Nam, cum compositio nil aliud sit, quàm distinctorum vnio, si inter essentiam & relationes esset actualis distinctio, esset vera & realis compositio. Nam saltem

Concilium
Lateranen.

Scotus.
Durandus.

tem

tem negare non possunt, simpliciore fore Deum, si nulla inter eius essentiam, & relationes intercederet distinctio. Ergo ita de facto asserendum est: nam ea simplicitas concedenda est Deo, quā maior excogitari non potest. Dices non repugnat distinctio relationum inter se: ergo neque ab essentia. Sed negatur consequentia, quoniam inter se non vniuntur ad constituendum vnum, sicut vniuntur cum essentia.

88. Quartò probatur à priori. Natura Diuina est illimitata; ergo identificat sibi perfectissima identitate omnem perfectionem, cum quā oppositionem non habet: atqui natura Diuina cum nulla perfectione oppositionem habet: ergo. Maior constat, quia omnis distinctio, quæ non fundatur in oppositione provenit ex limitatione extremorum. Ergo si natura diuina non identificat sibi omni-modā identitate omnes perfectiones, cum quibus oppositionem non habet, est limitata. Minor probatur, quia natura diuina est perfectio absoluta. Absolutum autem, vt absolutum non dicit oppositionem cum respectivo, vt patet in creatis, in quibus absolutum & respectivum saltem transcendente identificantur ex natura rei.

89. Dico 2. Relationes diuinæ inadæquatè identificantur cum essentia, & essentia cum quavis earum; inter se verò distinguuntur realiter. Primum explico. Illud dicitur identificari inadæquatè cum aliquo, quod nō est idem cum omni eo, cum quo est ipsum identificans, nec identificans est idem cum solo identificato. Sed quævis relatio personalis ita identificatur cum natura diuina, vt non identificetur cum reliquis relationibus personalibus, quibus cum identificatur natura: nec natura ita identificatur cum vna relatione, vt non etiam identificetur cum cæteris. Etenim paternitas ita identificatur cum natura, vt non identificetur cum filiatione, cum quā natura ipsa identificatur: nec natura ita identificatur cum paternitate, vt non etiam identificetur cum reliquis relationibus. Secundum verò constat, quia pater opponitur filio: ergo repugnat, vt sint idem. Consequentia patet, quia repugnat identificatio, quæ destruit essentiam identifierum: ergo si in Deo est Pater & Filius, necessariò inter eos est realis distinctio: non in essentia, in quā non opponuntur: ergo in ipsis personalitatibus, in quibus formaliter opponuntur. Implicat enim, in Deo esse aliquam perfectionem, & non esse cum sua ratione formali.

99. Ad rationem oppositæ sententiæ negandum est, de Deo contradictoria verificari. Quoniam ad contradictoria non satis est, vt opposita de eadem re prædicentur, sed vt prædicentur secundum eandem rationem formalem & virtualem. Sunt enim contradictoria, teste Philosopho, eiusdem de eodem, secundum idem. Communicabilitas autem & incommunicabilitas, producibilitas & improducibilitas verificantur de natura diuina secundum perfectiones virtualiter diuersas, quas in vna sim-

plicissima formalitate à parte rei includit. Est enim diuina essentia formaliter vna, virtute multiplex, quia in vna eademque simplicissima formalitate includit perfectionem absolutam & respectiuam simul. Eadem responsio admittenda est à Scoto, nam etiam ipse saluare debet, quomodo possit eadem entitas à parte rei communicari, & non communicari, produci, & non produci; esse idem, & realiter à se ipsa distingui. Ad quæ omnia saluanda non sufficit sola distinctio formalis, sed necessaria est realis.

91. At instat Aureolus apud Capreolum dist. 2. q. 3. Effectus in actu habere debet causam in actu: sed affirmationes & negationes includentes contradictoria sunt effectus in actu ante opus intellectus; ergo habere debet causam in actu: sed earum causa est distinctio: ergo inter naturam diuinam & relationes est distinctio ante opus intellectus. Respondet Caiet. 1. p. q. 39. art. 1. ad 2. negando, hunc effectum provenire à sola distinctione actuali, quippe qui provenire potest etiam à virtuali. Sed melius cum Capreolo distinguenda est duplex affirmatio & negatio, altera formalis, fundamentalis altera. Concedo igitur affirmationem & negationem formalem exigere distinctionem in actu: nego autem, affirmationem & negationem fundamentalem, qualis est ea, quæ ante opus intellectus in Deo supponitur, exigere distinctionem in actu, sed sufficere distinctionem virtualem seu fundamentalem.

92. Ad secundam nego sequelam, quia relationes non opponuntur essentia, opponuntur autem inter se: ergo quamvis non distinguantur ab essentia, distinguuntur tamen inter se. Vrges. Tam idem est relatio essentia, quā essentia sibi ipsi: sed implicat, essentiam distinguere à se ipsa; ergo & relationem à relatione quæ est idem cum essentia. Respondeo negando maiorem, quoniam relatio non est idem adæquatè, & convertibiliter cum essentia, sicut essentia sibi ipsi, quia non cuiusque identificatur essentia, identificatur relatio. Nam relatio potest habere oppositionem, quam non potest habere essentia; & ideo potest relatio distinguere ab aliquo, à quo tamen non distinguitur essentia. Præterea essentia est idem sibi ipsi formaliter & virtualiter; relatio verò est eadem essentia formaliter, non autem virtualiter. Vnde aliquam identitatem habet essentia cum se ipsa, quam non habet cum relatione, quia cum se ipsa non solū habet identitatem formalem, sed etiam virtualem, & adæquatam, quam non habet cum relatione.

93. Illud verò principium, *Quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem & inter se*, Primò eandem difficultatem habet in sententia Scoti & Durandi: quia, vt rectè vrgit Aureolus, talis est identitas extremorum inter se, qualis est eorum identitas cum tertio. Ergo è conuerso talis est distinctio extremorum inter se, qualis est distinctio eorundem à tertio. Atqui in sententia Scoti & Durandi relationes Diuinæ nō distinguuntur ab essentia realiter, sed vel forma-

Scotus.

Aureolus.
Capreolus.

Caietanus.

Aristot.

Scotus.
Durand.
Aureolus.

liter

maliter secundum Scotum, vel modaliter secundum Durandum: igitur nec poterunt inter se distinguere realiter.

94. Secundò, relictis aliorum explanationibus, dicendum est, hoc principium verificari tantum de ijs, quæ non sunt opposita, non autem de ijs, quæ opposita sunt: patet primò exemplo actionis, & passionis, quo videtur S. Thomas 1. p. quæst. 28. art. 3. ad 1. Etenim licet actio & passio identificentur cum motu, & cum eo non opponantur, siquidem tam actio, quam passio prædicatur de motu, ex hoc tamen non tollitur formalis oppositio actionis & passionis inter se, quia nec actio prædicatur de passione, nec passio de actione. Secundò constat ratione à priori. Nam opposita propter identificationem cum tertio, non amittunt oppositionem inter se, quia identificatio non destruit essentiam identificatorum. Posito igitur, quòd cum divina essentia identificentur oppositæ relationes, non sequitur ex earum identitate, cū essentia identitas earundem inter se: quia sicut ex identitate earum cum essentia non tollitur realis oppositio inter se, ita neque ex earum identitate cum essentia sequitur realis identitas inter se.

95. Sed contrà, quia hinc sequeretur, destrui artem syllogisticam, quæ in hoc principio fundatur, *Quæ sunt eadem uni tertio prædicatione, sunt eadem prædicatione & inter se*, quæ regula deficit in syllogismo expositorio tam affirmatiuo, non enim sequitur, *Hic Deus est Pater: Hic Deus est Filius: ergo Filius est Pater*; quam negatiuo, *Pater est hic Deus: Pater non est Filius, non rectè sequitur, ergo Filius non est hic Deus*. Respondeo etiam in hoc mysterio valere artem syllogisticam, si illius leges servantur. Sunt autem leges expositorii Syllogismi, ut terminus sit perfectè singularis, & nullo modo communis. In prædictis autem syllogismis, terminus non est perfectè singularis, cum sitre ipsa communis tribus suppositis. Vnde semper proceditur à non distributo ad distributum: qui modus argumentandi fallax est, ut patet in hoc syllogismo; *Equus est animal: homo est animal: ergo homo est equus*. Simili vitio laborat prior syllogismus, in quo medius terminus Deus, non distribuitur in maiore, & minore pro omni supposito, in quo est. Quod si distribuatur hoc pacto. *Omnis res, quæ est Deus, est Pater: omnis res, quæ est Deus, est Filius: rectè concludetur, ergo Filius est Pater*. Sed falsæ sunt præmissæ. Similiter in posteriori syllogismo procedimus à termino non negato ad negatum, quod est virtute procedere à non distributo ad distributum, quia negatio vim habet distribuendi.

96. Vitiantur etiam syllogismi in divinis variatione appellationis, ut *Pater generat: essentia est Pater: ergo essentia generat*. Etenim verba, quemadmodum & adiectiva appellant formale significatum. Vnde cū dicimus, *Pater generat*, verbū *Generat*, appellat formale significatum Patris: cū verò dicimus, *Essentia est Pater*, nō reduplicatur formale significatum *Essentia*: vnde committitur variatio appellationis.

SECTIO V.

An relationes sint de essentia Deitatis?

97. **P**RIMA sententia negat. Est Ferrar. 2. contra gentes c. 9. Rubionis in 1. dist. 3. quæst. 1. concl. 3. Zumel 1. p. q. 28. art. 2. disp. 3. concl. 1. & quæst. 39. art. 1. disp. 2. Molin. 1. p. quæst. 28. a. 2. disput. 6. Vasquez disput. 121. c. 2. Suarez lib. 4. de Trinit. à cap. 5. & à fortiori sequitur ex eorum sententia, qui negant attributa esse de essentia Dei. Probatur primò ex Ferrar. Relatio ut relatio nullam dicit perfectionem: nihil autem intrat essentiam Dei nisi quod perfectionem importat: ergo.

98. Secundò probatur ex Rubione, Nullus conceptus vnus ordinis potest esse quidditativus conceptui alterius ordinis; Sed conceptus relationis est conceptus alterius ordinis à conceptu Deitatis, siquidem vnus est respectivus, alter absolutus: igitur relatio non potest esse de essentia Deitatis.

99. Tertiò probatur ex alijs. Concilia & Patres distinguunt in Deo communia à proprijs & communia vocant essentialia, propria verò personalia. Atqui si relationes essent de essentia Dei, essent eque essentialia, atque absoluta. Confirmatur, nam Concilium Lateranense, & Florentinum definiunt, totam essentiam esse communem omnibus personis, personalia verò esse propria vniuscuiusque. Itē, Patres gignendo totā substantiam communicare Filio, *præteresse Patrem*: si autē relationes essent essentialia nature, Pater non totam essentiam, sed partem essentia communicaret Filio.

100. Quartò probatur ex Augustino 7. de Trin. c. 4. & 6. ubi docet: *Deus non eo Deus, quo Pater: at si relationes essent de essentia Dei, eo Deus esset Deus, quo Pater*. Nam particula, *Quo*, reduplicat essentialia.

101. Quintò. Quidquid est de essentia Dei, est de essentia cuiusque personæ: at non omnes relationes sunt de essentia cuiusque personæ: ergo relationes non sunt de essentia Dei. Minor patet, quia nulla persona est Trinitas. Maior probatur, nam singule personæ sunt verus Deus: ergo quidquid essentialiter convenit Deo, convenit & singulis personis.

102. Sextò. Essentia Dei est perfectè vna & indivisa, nullam in se admittens distinctionem ex natura rei: relationes autem sunt plures, & diuise; nequeunt igitur essentiam constituisse.

103. Septimò. Essentia Dei tota est communis; ergo tota est absoluta: non igitur dicit essentialiter relationes; alioqui quā parte diceret relationes, non esset communis, sed propria.

104. Octavò. Pater per generationem communicat totam essentiam Filio, ut Concilia definiunt, cui tamen non communicat paternitatem:

Ferrar.
Rubio.
Zumel.
Molina.
Vasquez.
Suarez.

Concilium
Lateranen.
Concilium
Florentinū.

tem:

tem: ergo paternitas non intrat essentiam Dei.

105. Nond. Pater prius origine, quam generet Filium, est completè Deus: ergo per generationem Filij non producit aliquid pertinens ad essentiam Dei. Igitur filiatio, quæ generatione producit, non est de essentia Deitatis.

106. Decimò. Implicat concipere integram essentiam in aliquo sine omni eo, quod essentialiter constituit illam. Ergo implicat concipere integram essentiam Dei in patre absque filiatione, si filiatio est de essentia Dei. Antecedens patet, nam quia omnipotentia est de essentia Dei, implicat, ut aliqua persona habeat essentiam, & non habeat omnipotentiam. Confirmatur. Si personalitas esset de essentia humanitatis, non posset in aliquo reperiri integra humanitas absque personalitate. Ergo si relationes sunt de essentia Dei, implicat in aliqua persona reperiri integram essentiam Dei absque omnibus relationibus.

107. Undecimò. Si natura Dei includeret essentialiter relationes, valeret hæc propositio, *Natura producit; Natura producitur*; Cōsequens est damnatum in Concilio Lateranensi, & refertur capite, *Damnamus*. De summa Trinitate & Fide Catholica: ergo.

108. Duodecimò. Natura Diuina comparatur ad relationes, ut determinabile ad determinatum. Repugnat autem, ut determinabile, includat suum determinatum; alioqui pars includeret totum.

109. Decimotertiò. Relationes diuine distinguuntur virtualiter à natura: ergo nō possunt essentialiter includi in ea. Consequentia probatur, quia id tantum includitur essentialiter in aliquo, quod includitur in obiectiuo conceptu ipsius: sed quod distinguitur virtualiter ab aliquo, non potest includi in obiectiuo conceptu ipsius; alioqui non distingueretur virtualiter ab ipso.

110. Decimoquartò. Relationes diuine concipiuntur ut modi modificantes substantiam Diuinam: Ergo nequeunt illam essentialiter constituere. Antecedens passim asseritur à Patribus. Consequentia constat, quia nullus modus essentialiter includitur in re modificata.

111. SECUNDA sententia affirmat. Est Henrici quodlibeto 5. quæst. 6. Vbi docet Dei essentiam concipi non posse absque relatiuo respectu, Aureoli in 1. distinct. 1. artic. 4. circa finem, & dist. 4. parte 2. distinctionis artic. 4. 5. & 6. & in 3. dist. 1. qu. 3. artic. 3. Ariminensis in 1. dist. 27. artic. 2. Caietani 1. p. quæst. 27. artic. 2. in fine, affirmantis, quod si perfectio diuini esse definienda esset, omnia in se concluderet. Quod autem in definitione rei ponitur, est essentialiter rei. Est etiam Bannez prima parte, quæstione 28. artic. 2. dubio 3. ad 6. Valentia quæst. 39. quæst. sua 13. puncto 1. ad ult. argum. & colligitur ex S. Thom. 1. p. quæst. 27. artic. 2. ad 3. asserente, in perfectione diuini esse contineri Verbum intelligibiliter procedens, principium Verbi, & quacumque ad eius perfectionem pertinent. Nec

oppositum docet quæst. 33. artic. 3. ad 1. ubi asserit communia includi in conceptu propriorum; non è conuerso. Nam intelligit de inclusione explicita, non autem implicita: quo pacto communia includuntur in conceptu personarum, in concreto significatarum, quo modo eo loco sumit propria. Propria verò non includuntur explicitè, sed tantum implicitè in conceptu communi, quia personæ non includuntur explicitè in conceptu Deitatis, sicut Deitas in conceptu personarum.

112. Quoniam verò controuersia hæc pendet ex intelligentia huius termini, *Essentialis*, ex declaratione ipsius ordianda est disputatio. Dicitur autem aliquid *Essentiale* alicui dupliciter, vno modo per solam realem identitatem cum illo, alio modo per obiectiuam etiā inclusionem in illo. Hoc posterius tantum dici solet *Essentiale*, nam prius solum dicitur *identicum*. Exemplum primi sit, Risibile respectu hominis, posito quod risibile ex natura rei non distinguatur ab homine. Exemplum secundi sit, Rationale respectu eiusdem. Etenim risibilitas, etsi ex natura rei identificetur cum homine, non tamen includitur in conceptu obiectiuo hominis; quoniam concipi potest homo, non concepta eius risibilitate: nequit autem concipi homo, non concepta eius rationalitate. Vnde rationalitas non solum includitur realiter in homine, uti risibilitas, sed etiam obiectiuè, quia concipi non potest homo, quin simul concipiatur eius rationalitas: atque adeo rationalitas non tantum *identice*, sed etiam *Essentialiter*, constituit hominem. Adhuc autem vnum includi potest *Essentialiter* in alio dupliciter, vno modo explicitè, alio modo implicitè: velut animal explicitè includit sensibilitatem, implicitè verò substantiam. Ex his ad diuina ascendendo, præsens controuersia non est, an relationes sint idem realiter, atque etiam formaliter formalitate rei cum essentia diuina, hoc enim probatum est sectione præcedente contra Scotum; sed an sint idem *Essentialiter* & *formaliter*, formalitate obiectiuæ & rationis, ita ut nequeat concipi adæquatè Deus, quin simul implicitè saltem concipiantur relationes.

113. Dico 1. Relationes implicitè includuntur in obiectiuo conceptu naturæ Diuinæ, atque adeo illæ sunt de essentia Dei. Asserit colligitur primò ex Anselmo in monologio cap. 16. ubi docet omnia quæ sunt in Deo prædicari in *Quid & essentialiter* de Deo, non modò secundum rem (ut excludat solam prædicationem identicam) sed etiam secundum considerationem: *Quemadmodum*, inquit, *unum est quicquid essentialiter de summa substantia dicitur, ita ipsa vno modo, vna consideratione est, quicquid est essentialiter*.

114. Secundo colligitur ex alijs Patribus passim admittentibus has prædicationes, *Essentia Diuina est Pater, Filius, & Spiritus sanctus*: *Essentia diuina sunt tres persone*: Athanasius Oratio- ne contra Gregales Sabelli. *vnuerſa*, inquit, *plenitudo & integritas Deitatis est Pater ut Pater*

Concilium
Lateranen

Henricus.
Aureolus.
Ariminensis.
Caietanus.

Bannez.
Valentia.
S. Thomas.

Scotus.

Anselmus.

Athanasius.

6

Cyrrillus.

& Filius ut Filius, & infra: Idem, inquit, De Filio & Spiritu sancto est existimandū. Et Sermone 4. contra Arianos pag. 3. Quoniam, inquit, Filius est imago Patris, necessum est, ut cogites, Deitatem & proprietatem Patris ipsam essentiam Filij constituere. Cyrrillus lib. 13. Theauric. 1. Spiritus sanctus, inquit, in ipso Deo essentialiter est. Etc. 2. Spiritum sanctū appellat, operationem essentialem in propria hypostasi producentem, & in Deo manentem.

S. Thomas.

115. Eadem propositiones admittit S. Doctor 1. p. q. 36. art. 6. *Essentia Diuina est Paternitas, Filiatio, Spiratio.* Neque dicas, illas admitti propter solam inclusionem identicam. Nam sola identica inclusio prædicati cum subiecto non sufficit ad prædicationem in abstracto, ut patet in hac propositione, *Rationalitas est animalitas*; quia in prædicationibus abstractis prædicamus tantum ea, quæ implicitè saltem includuntur in conceptu obiectiuo subiecti, cuiusmodi sunt sola essentialia; hæc enim tantum nequeunt præscindi, saltem implicitè à conceptu obiectiuo subiecti.

116. Tertiò probatur assertio à priori. Constitutum adæquatum Dei est ipsum esse infinitum & illimitatum in omni genere perfectionis possibili; sed hoc implicitè inuoluit omnes perfectiones tam absolutas, quam respectiuas in Deo possibiliter existentes. Minor patet, nam ratio illimitationis & infinitatis in omni genere perfectionis formaliter constituitur per inclusionem omnium perfectionum tam absolutarum, quam relatiuarum, composibiliter in Deo existentium, non minus quam ratio humanitatis constituitur per animalitatem & rationalitatem. Ergo sic concipi nequit humanitas, quin simul concipiatur utraque perfectio animalitatis & rationalitatis: ita concipi nequit ratio ipsa Deitatis vndeque illimitata, quin simul implicitè saltem concipiantur omnes perfectiones absolutæ & respectiuæ, in Deo possibiliter existentes; alioqui non conciperetur, ut perfectè illimitata in omni genere perfectionis. Maior constat ex suprâ disputis de constitutiuo Dei, cuius ratio est, quoniam adæquatum constitutum in vnaqueque re assignari debet id, quod perfectiori modo ipsius naturam explicat. Atqui perfectiori modo naturam Dei explicat ratio entis vndeque perfectæ & illimitati; nam hæc non solum ponit infinitam perfectionem in Deo, sed perfectiori modo, quo illa poni potest; quia illam ponit, ut essentialiter constituentem Deum. Qui modus perfectissimus est, quia ponit illam, ut magis intimā Deo, & per maiorem vnitatem & simplicitatem cū ipso.

117. Confirmatur primò. Deus ex suo formali conceptu importat aliquid actu subsistens: Sed non importat aliquid actu subsistens substantia absoluta; ergo relatiua: ergo essentialiter importat tres substantias relatiuas. Maior constat, nam Deus ex modo significandi importat deitatem vltimò actuatam, ac perfectissimo modo existentem;

hoc autem formaliter habetur per ipsum actuale subsistere, nam potentiale non ponit vltimam actualitatem & perfectionem debitam naturæ diuinæ. Minor primi Syllogismi probabitur infra. Prior consequentia patet. Posterior probatur, quia Deus non subsistit perfectè in vno tantum supposito, sed in omnibus tribus.

118. Confirmatur 2. Nam ex Patribus, præsertim ex Augustino 6. 7. & 15. libro de Trinit. & alibi, in Deo tres personæ simul non sunt quid perfectius, quam singulæ: hoc autem non potest rectè saluari, nisi dicamus, omnes personas essentialiter includi in eadem essentia communi. Quo fit, ut quia singulæ personæ quidditatiue continent essentiam, quidditatiue etiam contineant perfectiones reliquarum personarum, non quidem constitutiue, nam hoc modo destrueretur perfectio ipsa Trinitatis; sed virtualiter & per *circumcessionem*, ut Patres & Scholastici loquuntur.

119. Dico 2. Essentia diuina concepta secundum rationem explicitam non importat explicitè, nisi solas perfectiones absolutas. Est S. Thomæ 1. p. q. 33. art. 3. ad 1. Affirmantis, propria non includi in conceptu communium, scilicet explicitè, Ægidij in 1. dist. 33. art. 1. quæst. 3. Argentinæ dist. 34. conclus. 3. Fundamentum est. Id tantum diuina essentia importat explicitè, quod explicitè obijcitur intellectui illam concipienti; sed hæc est tantum perfectio absoluta: ergo. Maior constat, quoniam ratio expliciti & impliciti est tantum per ordinem ad intellectum, cum res in seipsa non magis explicitè dicat vnam perfectionem, quam aliam cum omnes dicat, ut à parte rei sunt. Minor probatur, nam id tantum explicitè obijcitur intellectui diuinam essentiam concipienti, quod commune est omnibus personis; hoc autem est sola perfectio absoluta. Maior patet, nam diuina essentia concipitur, ut forma formaliter constituens quamlibet personam in esse Dei, hoc autem est sola Deitas, non proprietas aliqua respectiua. Confirmatur, nam id tantum explicitè importat hoc nomen Deus, quod communiter concipitur ab omnibus; sed quod communiter concipitur ab omnibus non est perfectio respectiua, quia gentiles concipiendo Deum nullam concipiunt perfectionem respectiuam: ergo.

120. Obijcies 1. Constitutum rei est indiuisibile; ergo vel totum concipitur, atque adeo implicat rem concipere secundum vnam rationem essentialem, & non secundum aliam; vel nihil illius concipitur, & sic nihil essentialiter rei concipitur, quia totum essentialiter specificum consistit in ipso constitutiuo rei. Respondeo vltimum constitutum rei esse duplex, alterum virtualiter diuisibile, constans ex pluribus rationibus virtualiter diuersis, ut constat de vltimo constitutiuo intellectus creati, quod essentialiter constatur ex speculatiuo & practico;

Augustin.

S. Thomas.

Ægidius.

Argentinæ.

alterum omnino indiuisibile, constans ex vna tantum ratione formaliter & virtualiter indiuisibili, vt rationale in homine. Quando constitutum est primo modo, potest res explicite concipi secundum vnam rationem essentialem, & non secundum aliam; secus quando est secundo modo. Ratio discriminis est, quia, quando vltimum constitutum est virtualiter diuisibile continet plures rationes, quasi partialiter essentielles, per quarum vnumquamque res potest explicite concipi, vt essentialiter distincta à cæteris. Quando verò est virtualiter indiuisibile, non continet, nisi vnam tantum rationem essentialem specificam, per quam distinguatur à cæteris: quæ vel concipitur, & tota essentia specifica rei concipitur; vel non concipitur, & iam nequit res concipi, vt essentialiter à cæteris distincta. Quia igitur constitutum Dei ob sui infinitatem & illimitationem constat ex pluribus rationibus virtualiter diuersis, potest ex imperfecto nostro modo concipiendi limitari ad vnam rationem essentialem explicitam, & non ad aliam, & adhuc concipi, vt essentialiter distinctus ab omni eo, quod non est Deus.

121. *Obijcies 2.* Ratio Deitatis est ipsa ratio illimitationis & infinitatis simpliciter. Implicat igitur concipere Deitatem, & non concipere omnem perfectionem explicite. Antecedens patet, quia Deitas est vltimum constitutum Dei: vltimum autem constitutum in vnaquaque re concipi debet explicite. Respondeo, Deitatem esse explicitam rationem illimitationis & infinitatis solum secundum perfectionem absolutam, implicite verò secundum perfectionem respectiuam. Ad probationem antecedentis concedo minorem, quando vltimum constitutum rei est indiuisibile; nego autem, quando illud est virtualiter diuisibile.

122. Ad argumenta primæ sententiæ. Ad primum nego antecedens, de quo infra. Ad secundum, maior est vera, quando conceptus sunt diuersi ordinis prædicamentalis; falsa verò, quando sunt eiusdem ordinis prædicamentalis; vt conceptus corporis est quidditatius rationali, quia est eiusdem ordinis prædicamentalis cum illo, esto sit ratione diuersus ab illo. Ergo licet in Deo perfectio relatiua sit ratione diuersa à perfectione absoluta, quia tamen vtraque est ordinis diuini, non repugnat, vnam essentialiter includi in alia.

Concilia.

123. Ad Tertium dico, Concilia sumere essentiam pro sola illa perfectione, quam dicit explicite: cui tantum perfectioni ex communi vsu Doctorum appropriatur hoc nomen *Essentia*. Vnde non licet illud vsurpare ad significandam perfectionem relatiuam. Iuxta quam Doctrinam explicantur Patres, cum dicunt, personas non prædicari *Essentialiter* de Deitate. Ad confirmationem nego, Patrem communicare partem suæ substan-

Patres.

tiæ Filio: Sicut neque per aduersarios Patrem non communicando paternitatem, quæ essentiam quidditatiue includit, dici potest partem suæ substantiæ non communicare. Cum non minus Paternitas in eorum sententia includat essentiam, quam in nostra sententia essentia includat Paternitatem. Cuius ratio est, quia nomen partis connotat diuisionem perfectionis communicatæ à non communicata.

Augustin.

124. Ad quartum, Augustinum interpretor iuxta secundam assercionem, quemadmodum interpretari debent ipsimet aduersarij, cum ibidem capite 2. subdit. *Non eo verbum, quo sapientia; quia sapientia*, inquit, *essentialiter dicitur: Verbum autem relatiue tantum ad eum, cuius est verbum*. Cum tamen Verbum, etiam per aduersarios essentialiter includat sapientiam. Loquitur igitur eo loco Augustinus de ratione essentiali explicita, non de ratione essentiali implicite tantum importata per hæc nomina. Constat ex eo, quod ibidem capite 6. docet, Patris personam ad se dici, non ad Filium & Spiritum sanctum, nempe secundum conceptum explicitum, & modum intelligendi nostrum; non autem secundum rem significatam & conceptum implicitum.

125. Ad Quintum distingo maiorem: quidquid est de essentia Dei, est de essentia personæ, ratione naturæ, concedo; ratione ipsius personæ formaliter sumptæ, nego. Ratio, quia potest aliquod prædicatum conuenire naturæ, & non personæ, vt persona est formaliter. Patet, tum quia naturæ conuenit identificare sibi omnes relationes, quod non conuenit personæ. Tum quia & fortius, conuenit naturæ communicabilitas essentialiter, quæ tamen non conuenit personæ; non enim sequitur natura est communicabilis, ergo & persona: nam communicabilitas fundamentaliter sumpta, cum sit perfectio realis & absoluta, essentialiter conuenit naturæ, quæ tamen non conuenit essentialiter personæ, in cuius quidditatiuo conceptu includitur ipsa natura.

126. Et ad hominem contra aduersarios: Deitas est de essentia relationis, & tamen non quidquid conuenit Deitati, conuenit relationi; nam Deitati conuenit, non referri, non opponi, non produci; relationi contra, conuenit referri, opponi, produci. Tum quia in multorum sententia aptitudo ad multa est essentialis naturæ creatæ, quæ tamen non conuenit indiuiduis, quibus communicatur, & ratio in subiecta materia est, quoniam natura diuina cum nulla relatione oppositionem habet, quam tamen oppositionem habet vna persona cum alia. Nequit autem vnum oppositum essentialiter constitui per alterum oppositum, quia nullum ens potest intrinsecè & essentialiter constitui per id, quod realiter à se excludit. Igitur potest natura, non autem persona essentialiter constitui per oppositas relationes. Consequentia probatur, quia sicut ob hanc rationem

potest

potest natura, & non persona identicè constitui per oppositas relationes: ita ob eandem poterit natura, & non persona essentialiter constitui per easdem relationes, cum non sit maior implicatio de vna constitutione, quam de alia. Nam tota implicatio oritur ex eo, quod eadem natura à parte rei sit eadem relationibus, & relationes ipsæ non sint eadem inter se: sed constitutio essentialis non ponit maiorem identificationem à parte rei naturæ cum relationibus, quam constitutio identica, sed solum in ordine ad intellectum concipientem: ergo si non implicat, vt eadem natura identicè includat oppositas relationes, absque eo quod illæ identicè sese includant, neque implicabit, vt eadem natura essentialiter includat oppositas relationes, absque eo quod illæ essentialiter sese includant.

127. Dices. Ergo saltem persona, vt persona non est integrè Deus essentialiter. Respondeo negando consequentiam, quia negatio, cum sit malignantis naturæ, vt Summulistæ docent, negat de subiecto prædicatum secundum omnem modum: vnde non solum negaret de persona, vt persona, sed etiam de natura, inclusa essentialiter in personis.

128. Ad sextum. Hoc argumentum militat etiam contra vnitatem identicam, quam aduersarij tenentur admittere, hoc pacto. Natura diuina est realiter vna & indiuisa, relationes sunt realiter plures & diuisæ; ergo nequeunt illam identicè vnā constituere. Sicut igitur realis distinctio personarum non obstat reali atque identicæ vnitati naturæ: ita nec realis distinctio earundem obstat essentiali ac formali vnitati eiusdem. Ad argumentum igitur in forma, neganda est consequentia. Ratio, quia relationes, non vt realiter diuisæ inter se, essentiam Dei constituent, sed vt sunt formaliter vnū in natura: sicut actio & passio constituent essentialiter motum, non vt distinctæ formaliter inter se, sed vt sunt formaliter vnū cum motu.

129. Ad septimum. Primò retorqueo argumentum hoc pacto. Personalitas Dei tota est propria; ergo tota est relatiua: non igitur naturam essentialiter includit; alioqui quā parte naturam includeret, non esset propria, sed communis. Atqui hoc non obstante, personalitas etiam per aduersarios naturam essentialiter includit; ergo eodem non obstante, poterit natura personalitates essentialiter includere. Secundò distinguo antecedens: essentia Dei tota adæquatè sumpta & secundum rationem implicitam, & secundum rationem explicitam est communis, nego; tota accepta tantum secundum rationem explicitam, concedo: hæc autem est sola ratio absoluta. Eodem modo respondebunt aduersarij de personalitate ipsa, quæ tota est opposita & propria secundum rationem explicitam, non autem secundum rationem implicitam.

130. Ad octauum. Retorqueo pariter argumentum. Nihil paternitatis per generationem communicatur filio, cui tamen tota essentia communicatur, quæ essentialiter includitur in ipsa paternitate. Item tota filiatio producit, & tamen nihil essentiae quidditatiuè inclusæ in ipsa filiatione producit: igitur essentia non intrat personalitatem; non valet consequentia, neque per ipsos aduersarios. Quare respondeo, Patrem communicare totam essentiam Filio solum secundum rationem explicitam Deitatis, non autem secundum rationem implicitam. Quam responsionem ipsi admittere debent de communicatione paternitatis quoad solam rationem implicitam naturæ, non autem quoad rationem explicitam personalitatis.

131. Ad nonum. Distinguo antecedens: Pater prius origine, quam generet filium, est completè Deus absque filiatione, vt persona est formaliter, concedo; quia vt sic non constituitur intrinsecè per filiationem; est completè Deus, vt natura, nego; quia vt sic includit intrinsecè filiationem vt rationem constituentem: potest igitur vt natura essentialiter includere illam, esto non includat vt persona; quia vt persona distinguitur realiter ab illa. Vnde distinguo consequens: filiatio non est de essentia constitutiva Patris in ratione personæ, concedo; in ratione naturæ, nego. Idem argumentum soluendum est aduersarijs quoad identitatem, quam habet natura Patris cum filiatione, quam identitatem non habet Pater cum eadem filiatione. Nam eadem ratio est de inclusione identica, ac de inclusione essentiali: quia vt supra diximus, inclusio essentialis non addit maiorem inclusionem à parte rei, quam dicat ipsa inclusio identica; nisi quod inclusio essentialis, præter inclusionem identicam, addit etiam inclusionem obiectiuam in ordine ad intellectum concipientem. Cæterum tota difficultas est de ipsa inclusione identica, quæ eadem est in vtrique sententia.

132. Ad decimum. Distinguo antecedens: implicat concipere integram essentiam absque omni ratione illam constituyente respectu eius, quod essentialiter constituit, concedo; respectu eius, quod essentialiter non constituit, nego: Filiatio autem non constituit essentialiter personam Patris, sed tantum naturam Patris: vnde solum implicat concipere naturam, quæ est in Patre, absque filiatione, tanquam ratione constituyente, non autem personam ipsam Patris: sicut implicat concipere integram essentiam naturæ creatæ, quæ est in Petro, absque aptitudine ad alia indiuidua; non tamen implicat concipere Petrum sine huiusmodi ordine & aptitudine; eò quod, licet talis aptitudo sit de essentia naturæ Petri, non tamen est de essentia ipsius personæ & indiuidui Petri. Nec est eadem ratio de perfectionibus absolutis, quæ, quia nulli opponuntur, cuiusque competit essentia, essentialiter competunt & illæ.

133. Ad Confirmationem. Distinguo antecedens: si personalitas esset de essentia humanitatis, non posset reperiri integra humanitas absque personalitate constituyente ipsam humanitatem, concedo; absque personalitate constituyente id, cui esset communicata humanitas, nego. Quod autem de facto personalitas non sit de essentia humanitatis, non ex eo præcisè colligitur, quia non constituit id, cui communicatur, sed quia non constituit humanitatem ipsam, à qua realiter separatur.

134. Ad vndecimum, nego sequelam. Nam licet natura diuina dicat essentialiter relationes, eas tamen dicit tantum implicitè; explicitè autem dicit solam perfectionem absolutam, quæ cum in diuinis non distinguatur, nequit illi attribui actus notionalis, quia hic semper facit sensum formalem & explicitum: significat enim conuenire subiecto secundum solam rationem formalem explicitam, vt manifestè apparet in his propositionibus, *Intellectus intelligit, Voluntas spirat.*

135. Ad duodecimum. Distinguo maiorem: comparatur natura diuina ad relationes, vt determinabile ad determinatum posituè, nego; alioqui ex natura, & relatione resularet metaphysica compositio; negatiuè seu præcisè, concedo. Quod est comparari idem, vt implicitè conceptum ad seipsum, vt explicitè conceptum: sicut comparatur ens ad suos modos, & definitum ad suam definitionem. Hoc autem modo non implicat, vt determinabile includat determinatum, non quidem explicitè, sed implicitè.

136. Ad decimumtertium. Distinguo antecedens: relationes diuinæ distinguuntur virtualiter à natura secundum conceptum explicitum, concedo; secundum conceptum implicitum, nego; ergo non includuntur in ea explicitè, concedo: non includuntur implicitè, nego: & hoc satis est, vt includantur essentialiter, vt patet de prædicatis communibus & superioribus, quæ essentialiter includuntur in particularibus, & inferioribus, licet ea tantum implicitè includantur: vt ratio substantiæ essentialiter includitur in ratione animalis, esto ratio substantiæ implicitè tantum includatur in ipsa ratione animalis. Ad probationem dico. Id tantum includitur essentialiter in aliquo, quod includitur in obiectiuo conceptu ipsius vel implicitè, vel explicitè. Quia verò potest, quod virtualiter distinguitur ab aliquo, includi implicitè in conceptu obiectiuo ipsius, poterit esse de essentia ipsius saltem implicitè, esto non sit de essentia ipsius explicitè. Sicut prædicata communia sunt tantum de essentia implicitè inferioris: prædicata verò particularia sunt de essentia explicitè eiusdem. Vnde licet virtualis distinctio sit fundamentum excludendi explicitè non quidem posituè, sed negatiuè, seu præcisè relationes à natura, non tamen est fundamentum excludendi eas implicitè.

137. Ad decimumquartum. Distinguo de modo accidentali, vel substantiali. Concedo, modum accidentalem includi non posse in ipsa essentia rei; nego autem includi non posse modum substantialem, vt constat de differentiis rerum, quæ concipiuntur à nobis, vt modi substantiales quidditatiuè constituentes essentiam ipsam rei.

SECTIO VI.

An Relationes includant essentialiter naturam diuinam?

138. Sensus non est, an relationes in concreto naturam diuinam essentialiter includant, cum relationes in concreto sint ipsæ personæ diuinæ, quæ essentialiter constituuntur ex natura, & proprietatibus personalibus: sed sensus est, an relationes abstractè sumptæ, veluti paternitas, aut filiatio, naturam diuinam essentialiter includant.

139. PRIMA sententia negat. Est Scoti in 1. distinct. 7. §. *Ad argumenta igitur*, Rubionis, Molinæ, Vasquez supra citatorum: & sequitur ex opinione tum eorum, qui asserunt, relationes diuinæ nullam in se dicere perfectionem; tum eorum, qui illas à parte rei à natura diuina distinguunt. Probat autem hanc sententiam Vasquez primò. Natura non includit essentialiter relationes, ergo nec relatio naturam. Consequentiam probat, quia impossibile est, vt vnum præcindat ab altero, quin simul alterum præcindat ab illo: igitur si natura præcindit à relationibus, etiam relationes præcindunt à natura.

140. Secundò. Relatio concipitur, vt adueniens Deitati: ergo non concipitur, vt includens formaliter Deitatem; alioqui non conciperetur, vt adueniens illi, sed vt præhabens formaliter illam.

141. Tertiò. Relatio concipitur, vt determinans; essentia verò vt determinabilis: impossibile autem est, vt determinans includat formaliter ipsum determinabile; alioqui idem esset determinans, & determinatum simul, quod implicat, quia inuoluit duo contradictoria simul.

142. Quartò. Relatio se tota est respectiua, essentia se tota est absoluta; igitur nequit relatio obiectiue includere essentiam; alioqui idem conciperetur, vt respectiuum, & absolutum simul.

143. Quintò. Persona diuina constituitur ex natura, & relatione; sed constitutio essentialiter importat duo, nempe constitutum, & constituibile, vt patet in omni constitutione: ergo relatio & natura, quæ sunt constituenta personam, concipientur vt duo; vnum vt constitutum, alterum vt constituibile. Non igitur vna concipitur, vt formaliter

Scoti.
Rubio.
Molina.
Vasquez.

maliter

maliter includens aliam; alioqui non conciperentur ut duo, sed ut vnum.

144. Confirmatur. Si relatio includeret formaliter essentiam, persona constitueretur ex persona; quia persona est essentia ipsa relatione determinata: ergo si relatio includeret formaliter essentiam, relatio esset formaliter persona. Ergo persona constitueretur ex persona: quo nihil absurdius.

145. Sextò. Maiorem distinctionem in nostro conceptu importat paternitas à natura, quàm Pater: sed Pater includit formaliter naturam, ut constitutum suum constituens: ergo paternitas non includit formaliter naturam.

146. Septimò. Si paternitas includeret in suo conceptu naturam, eadem relatio seipsa conueniret, & differret à filiatione: consequens est impossibile, quia conuenientia dicit unitatem, differentia verò multitudinem; quæ cum sint contradictoria, nequeunt eidem conuenire.

147. Octauò. Si relatio includeret formaliter essentiam, valeret hæc propositio, *Paternitas est essentia*; ergo & hæc alia, *Deus paternitate intelligit*, hoc pacto: *Pater essentia intelligit, paternitas est essentia, ergo Pater paternitate intelligit*. Confirmatur. Si essentia esset de conceptu paternitatis; ergo etiam attributa: ergo vera esset hæc propositio, *Paternitas est intellectus*, sicut & hæc, *Paternitas est essentia*: sed Deus intelligit intellectus; ergo intelligit paternitatem.

148. Nonò. Alia est ratio essentiae, alia est ratio relationis: igitur non potest essentia quidditatiuè includi in conceptu relationis.

149. Decimò. Absolutum non est de essentia relatiui. Deitas est absoluta; ergo non est de essentia relationis. Confirmatur, nam alioqui vera esset hæc propositio, *Relatio diuina est ens absolutum*.

150. SECUNDA sententia affirmat. Est Zumel, Torres, Suarez suprà citatorum: Quæ probabilior est, & nostris principiis conformior, quam ego iuxta nostra fundamenta sic probo. Relatio diuina, quæ diuina est, essentialiter dicit modum essendi perfectissimum: atqui modus essendi perfectissimus est, ut explicitè dicat perfectionem respectiuam infinitam, & implicitè innouat omnem perfectionem absolutam. Maior constat, nam quæuis ratio diuina, ut diuina est formaliter, non solum dicit summam perfectionem in eo genere, in quo præcisè concipitur, sed summo modo perfectam; quippe quæ non solum dicit illam illimitatam in eo genere, in quo ea explicitè concipitur, sed etiam in modo essendi. Atqui perfectius illa concipitur, si concipiat ut essentialiter includens omnem perfectionem absolutam: ergo, &c.

151. DICES. Sufficit, si concipiat ut includens omnem perfectionem absolutam solum identicè; ergo non est necessarium, ut illam includat essentialiter. Sed contrà, tum

quia perfectius concipitur, si concipiat ut illam includens essentialiter. Qui modus concipiendi, cum sit perfectior debitus est relationibus diuinis. Tum quia implicat in adiecto, relationes diuinas concipi, ut identicè tantum, & non essentialiter includentes perfectiones absolutas. Nam vnum includi essentialiter in conceptu alterius nil aliud est formaliter, quàm vnum concipi non posse sine alio. Contrà verò vnum includi identicè in alio formaliter non est aliud, quàm vnum posse perfectè concipi sine alio. Implicat igitur relationes diuinas non posse concipi, nisi ut identicè includentes perfectiones absolutas, & tamen illas non includere essentialiter. Nam si nequeunt concipi sine illis, implicitè saltem includunt essentialiter illas.

152. Instabis. Relatio diuina ex natura sua est perfectio limitata, cum ex natura sua excludat oppositam correlationem. Omnis autem perfectio, quæ ex natura sua non includit omnem perfectionem, non est illimitata simpliciter: igitur ex natura sua non postulat essentialem inclusionem naturæ. Respondeo ex hoc discursu tantum sequi, relationem diuinam limitari ad non includendam oppositam correlationem, non autem reliquas perfectiones non oppositas. Sicut perfectitas solum limitatur ad excludendam oppositam differentiam inaleitatis, non autem ipsam rationem entis ut sic. Distinguo igitur antecedens: est limitata ad excludendam oppositam correlationem, concedo; reliquas correlationes non oppositas, nego: igitur ex natura sua non includit naturam, nego consequentiam.

153. Ad argumenta oppositæ sententiæ. Ad primum nego antecedens. Ad secundum & tertium respondeo. Eadem relatio conceptu explicito concipitur ut adueniens Deitati, conceptu verò implicito ut includens Deitatem; quam solum determinat secundum rationem explicitam, non autem secundum rationem implicitam. Atqui hoc sufficit, ut possit aliquid concipi, ut adueniens alteri, & determinare illud secundum rationem; ut patet in modis entis, qui concipiuntur aduenire enti, & determinare illud ad tale ens secundum rationem explicitam, non autem secundum rationem implicitam. Perfectitas enim explicitè solum dicit talem modum essendi: ens verò explicitè solam rationem entis: implicitè autem tam perfectitas dicit ens, quàm ens perfectitatem. Aduenit igitur perfectitas enti, & determinat illud ad tale ens, non secundum rationem entis, quam perfectitas dicit implicitè, sed secundum rationem perfectitatis, quàm dicit explicitè. Pari modo relatio diuina aduenit Deitati, & determinat illam ad talem personam, non secundum Deitatem, quam relatio increata dicit implicitè, sed secundum conceptum ipsam relationis, quam dicit explicitè. Est enim determinatio

Suarez.
Torres.
Zumel.

solum per expressiorem conceptum, & aduentum eiusdem perfectionis clarius & expressius conceptæ. In quo sensu non implicat vt idem sit explicitè determinabile, & implicitè determinatum.

154. Ad Quartum. Distinguo maiorem & minorem: est relatio se tota respectiua, natura se tota absoluta secundum rationem dumtaxat explicitam, concedo; secundum rationem explicitam & implicitam simul, nego: sic enim tam relatio est respectiua & absoluta, quam natura absoluta & respectiua simul.

155. Ad Quintum respondeo, ad constitutionem secundum rationem sufficere duo distincta secundum rationem tantum explicitam. Ad confirmationem nego sequelam. Etenim, vt persona non dicatur constitui ex persona, sufficit vt non constituatur ex relatione, explicitè importante vtrumque. Nam constitutio per rationem attenditur tantum secundum rationes explicitas constituentis, & constituibilis.

156. Dices. Si sola distinctio impliciti, & expliciti sufficit ad constitutionem rationis, ad eandem sufficeret distinctio definitionis & definiti. Respondeo negando sequelam. Quoniam ad constitutionem requiritur, vt constituens non sit per modum explicantis ipsum constitutum, cuiusmodi est definitio respectu definiti, sed per modum aduenientis; nam hoc importat conceptus ipse constituentis.

157. Ad sextum. Negandum est, quoad rem significatam maiorem distinctionem importare abstractum, quam concretum in Deo, sed tantum in modo significandi: quia concretum importat per modum habentis, quod abstractum dicit per modum inclusi. Ob summam quippe actualitatem & simplicitatem, idem importat in Deo abstractum, & concretum quoad rem ipsam significatam, quoad modum autem significandi concretum importat æque primò vtramque rationem; abstractum verò explicitè importat vnā rationem, implicitè verò aliam.

158. Ad septimum. Eadem relatio diuina conuenit & differt secundum eandem rationem explicitè conceptam, nego; conuenit secundum rationem implicitam, & differt secundum explicitam, concedo. Hæc autem nulla est implicancia, vt res summè illimitata, & simplicissima fundare possit rationē identitatis, & distinctionis secundum rationes formales & explicitas, virtualiter diuersas.

159. Ad octauum. Concedo valere primam propositionem: nego valere secundam. Ratio discriminis est, quia quando verbum prædicatur de subiecto, facit sensum expressum & formalem, & solum denotatur conuenire illi secundum rationem explicitè significatam; secus quando prædicatur nomen substantiuum. Exempli causa, *Homo est animal*, vera est propositio, quia prædicatum est nomen substantiuum. Contra verò, *Homo animalitate intelligit*, falsa est propositio, quia reddit sensum formalem & explicitum, & si-

gnificat, ipsum intelligere conuenire homini ratione animalitatis vt explicitè significatæ, talis enim propositio æquiualeat reduplicatiuæ, quæ solum reduplicat rationem explicitam, ratione cuius tantum denotatur conuenire prædicatum subiecto. Vnde in eo syllogismo neganda est consequentia; variatur enim sensus implicitus in explicitum, vt in hoc syllogismo. *Homo est animal: Homo intelligit: ergo Homo animalitate intelligit*. Ad confirmationem neganda similiter est consequentia ob eandem rationem.

160. Ad nonum. Nego consequentiam. Etenim alia est ratio entis, alia est ratio animalitatis: & tamen ratio entis est de essentia animalitatis, & cuiuscunque alterius rationis realis. Ergo etiam si ratio essentiae sit alia secundum conceptum explicitum à ratione relationis, adhuc tamen non obstat, quin vna sit de implicito conceptu quidditatiuo alterius.

161. Ad decimum. Concedo absolutum non esse de essentia relatiui creati: nego autem non esse de essentia relatiui increati, ob summam illimitationem & simplicitatem. Ad confirmationem. Nego sequelam, quoniam absolutum importat conceptum præcisum à respectiui, quo pacto nequit absolutum prædicari de respectiui: sic enim affirmaretur, quod præcisus & explicitus conceptus absolutus, esset ipse præcisus & explicitus conceptus relatiuius.

SECTIO VII.

An Relationes diuinæ existant existentia relatiua ratione distincta ab existentia absoluta nature?

162. **P** R I M A sententia negat. Est Capreoli in 3. dist. 1. quæst. 1. art. 3. ad 2. contra secundam conclusionem, Caietani 1. p. quæst. 28. art. 2. §. *Corollarium est*, Ferrarientis 4. contra gentes cap. 26. §. *Attendendum tertio*, Egidij in 1. dist. 25. art. ultimo ad 2. Vasquez 1. p. disput. 126. Albertini corollario 9. ex predicamento Ad aliquid, Ruiz de Trin. disp. 15. sect. 3.

Capreolus.

Caietanus.

Ferrarientis.

Egidius.

Vasquez.

Albert.

Ruiz.

S. Thomas.

163. Probatur 1. Authoritate S. Doctoris, vbique docentis, in Deo esse vnum *Esse*, vnumque *subsistere* absolutum, quo diuinæ personæ omnes existunt & subsistunt; 1. p. quæst. 40. artic. 2. ad 2. 3. p. q. 17. artic. 2. ad 3. de potentia quæst. 2. art. 6. & quæst. 8. art. 2. ad 11. Vnde ferè omnes Thomistæ docent, diuinas relationes non addere ali-quod esse, vel subsistere, ne ratione quidem à natura distinctum, sed solam incommunicabilitatem, & distinctionem ab alia persona.

164. Secundò probatur ratione. Prima sit. Existetia absoluta naturæ est infinita & à parte rei identificata cum quauis relatione: ergo per eam sufficienter existere possunt omnes relationes. Ergo de facto per illam existunt.

Posterior

Posterior consequentia patet, quia quod potest esse, actu est in Deo. Prior probatur quia nulla est repugnantia, & maiorem ponit perfectionem in ipsa existentia absoluta naturæ.

165. SECUNDA ratio. Si relatio diuina haberet propriam existentiam relatiuam, sequeretur illam à parte rei distingui ab essentia. Nam quidditas relationis non est de essentia naturæ; ergo si haberet propriam existentiam, à parte rei distingueretur à natura; siquidem ad distinctionem à parte rei nil aliud requiritur.

166. TERTIA ratio. Sequeretur, in Deo esse tres existentias, atque adeo tres durationes, quæ, quia carent principio & fine, essent æternæ. Igitur in Deo tres essent æternitates, contra Symbolum Athanasij, *Non tres æterni, sed unus æternus.*

167. QUARTA ratio, concedenda foret in Deo quarta existentia spirationis actiue, cum sit par ratio de hac, & reliquis relationibus: ac proinde non tantum tres, sed quatuor essent existentie relatiue in Deo.

168. QUINTA ratio, quod est fundamentum Vasq. & sequitur Ruiz. Non dicitur suppositum creatum habere duplicem, sed vnâ dumtaxat existentiam, etiamsi præter existentiam naturæ, superaddat modum subsistendi distinctum. Ergo neque supposita increata dicenda erunt habere plures, sed vnâ tantum existentiam, etiamsi supra existentiam naturæ addant triplicem modum subsistendi relatiuum: tum quia vna existentia aliam non modificat: tum quia modus existendi non affert naturæ existentiam: relatio autem diuina, teste Damasceno libr. 1. de fide capit. 11. est modus existendi: ergo.

169. SEXTA ratio. Si in Deo vna tantum esset persona, existeret eadem existentia naturæ. Ergo etiam nunc tres personæ existunt eadem existentia absolutâ naturæ; cum non alio modo existant nunc tres, atque existeret nunc vna persona.

170. SEPTIMA ratio. Si darentur tres existentie relatiue in Deo, sequeretur, existentiam absolutam vltius terminari tribus existentijs relatiuis: hoc autem implicat, quia nequit vna existentia terminari alia existentia. Confirmatur, nam idem non datur subsistentia absoluta in Deo, quia sequeretur, illam vltius terminari tribus subsistentijs relatiuis.

171. OCTAUA ratio. Vel quælibet ex his tribus existentijs relatiuis est completa, vel incompleta; si completa; ergo non potest facere vnum per se cum existentia absoluta naturæ: cum nullum ens completum facere possit vnum per se cum alio ente completo: ergo facit vnum per accidens. Si verò dicatur incompleta; est indigna Deo, in quo nihil est, aut concipi potest incompletum.

172. SECUNDA sententia affirmat: est Richardi de S. Victo. libr. 4. de Trinit. cap. 17. vbi, *Quot. inquit, sunt in diuinitate personæ, tot incommunicabiles existentie, quia nihil aliud est, inquit, capit. 18. persona, quam incommunicabilis existentia.* Alensis 1. p. qu. 49. memb. 2.

Richardi in 3. dist. 1. art. 1. quæst. 2. & ad 5. Scoti in 1. dist. 11. q. 2. ad primum, quodlib. 4. art. 3. ad argumentum princip. Medina 3. p. qu. 17. art. 2. dub. 3. Zumel 1. p. qu. 28. art. 2. disp. 4. Suarez 3. p. disp. 11. sect. 2. Medina & lib. 3. de Trinit. cap. 5. Zunigæ de Trinit. disp. 5. dub. 11. Quæ sententia probabilior est & sequenda: eamque probō triplici ratione.

173. PRIMA ratio sit. Relatio diuina secundum explicitum conceptum non includit essentiam, & tamen secundum explicitum conceptum includit existentiam: igitur existentia relationis ratione distinguitur ab existentia naturæ. Consequentia patet, quia omnis existentia in Deo, aut est naturæ, aut relationis: ergo si relatio secundum explicitum conceptum relationis dicit existentiam, & non absolutam naturæ; ergo respectiuam relationis. Minor constat, quia relatio diuina secundum explicitum conceptum relationis non est ens in potentia, sed in actu vltimo & perfectissimo: omne autem ens est in actu formaliter per existentiam. Maior probatur, quia relatio diuina secundum explicitum conceptum dicit solam perfectionem respectiuam: ergo secundum explicitum conceptum non includit essentiam, eiusque existentiam.

174. DICES. Attributum sapientiæ secundum explicitum conceptum sapientiæ non includit explicitè essentiam, & tamen non sequitur quod secundum explicitum conceptum sapientiæ, non includat naturæ existentiam. Ergo nec sequitur, quod si relatio diuina secundum explicitum conceptum relationis non includit essentiam, quod nec includat eius existentiam; quia potest includere existentiam naturæ, etiamsi non includat quidditatem illius. Respondeo nego consequentiam. Ratio discriminis est, quia vt ex tertia ratione constabit, existentia debet proportionari rei, cuius est existentia. Potest autem existentia absoluta naturæ proportionari perfectioni absolutæ attributorum, non autem respectiuæ relationum.

175. SECUNDA ratio sit. Relatio diuina producit: existentia absoluta naturæ non producit: sed productio essentialiter terminatur ad rei existentiam: ergo relatio diuina existit existentia respectiuâ; ratione distincta ab existentia absoluta naturæ. Maior cum consequentia elucet. Minor probatur, nam productio tradit terminum de non esse ad esse, saltem secundum illam formalitatem, secundum quam illum producit; ergo essentialiter terminatur ad existentiam rei; alioqui non traduceret illum à non esse ad esse secundum illam formalitatem, secundum quam illum produceret, sed potius supponeret illum esse secundum eandem formalitatem, secundum quam illum produceret; ac proinde supponeretur esse secundum eam formalitatem, secundum quam produceretur, antequam produceretur.

176. Respondent aduersarij primò, productionem

Richardus de S. Vict. Alensis. Richardus Scotus. Medina. Zumel. Suarez. Zuniga.

Athanas.

Vasquez. Ruiz.

Damascen.

ductionem diuinam terminari ad relationem, vt existentem existentia absolutam naturam. Sed contrā, quia hæc præexistit termino producendo; ergo si ad hanc terminatur productio, terminus producendus præsupponitur existere, prius quā producat; ac proinde non potest accipere existentiam vi productionis, quā producit.

177. Resp. 2. Productionem terminari ad communicandum termino producto effectum formalem existentia absolutam. Sed contrā, nam communicatio diuina supponit productionem termini; persona enim diuina communicat suam naturam personæ productæ, illam producendo; quatenus in suamet natura producit nouam personalitatem. Ergo communicatio existentia absolutæ supponit terminum productum, non tantum secundum quidditatem, vt aliqui opinantur, siquidem hæc non producit, nisi vt existens; sed etiam secundum existentiam, nam hæc est formalis terminus productionis. Igitur communicatio naturæ supponit terminum, cui talis communicatio fit, productum, atque adeo existentem vi productionis antecedentis ipsam communicationem naturæ. Confirmatur, quia vel hic effectus formalis existentia absolutæ producit, vel non producit. Si producit, igitur existentia absoluta producit. Si non producit, redit eadem difficultas, quo pacto productio realis terminari possit ad terminum, qui non existat vi eiusdem productionis.

178. TERTIA ratio fit. Existentia proportionari debet essentia & quidditati rei. Atqui existentia absoluta non proportionatur quidditati reatiuæ. Ergo. Maior constat, nam existentia est actus essentia; igitur debet illi proportionari. Minorem probo: quia sicut existentia reatiua non proportionatur essentia absolutæ, ita nec existentia absoluta essentia seu quidditati reatiuæ. Cuius ratio à priori est, quoniam existentia debet actuare essentiam iuxta ipsius exigentiam: existentia autem relationis est, vt actuatur existentia ordinata ad aliud: quemadmodum existentia rei absolutæ est, vt actuatur existentia ordinata ad se. Existentia enim debet in ratione existentia continere quidditatem quidditas ipsa continet in ratione quidditatis, cum sit adæquatus actus ipsius: sed quidditas relationis est ordinata ad aliud; ergo & eius existentia. Confirmatur. Repugnat accidens existere existentia substantia, sicut substantiam existere existentia accidentis; ergo & relationem existentia naturæ absolutæ.

S. Thomas
Barthol.
Medina.

179. Ad rationes oppositæ sententia. Ad auctoritatem S. Doctoris responder citato loco Bartholomæus Medina, illum exponendum esse, de esse essentia, vel de esse existentia absolutæ. Tamen ex citatis locis S. Thomas videatur ad oppositam sententiam magis inclinare.

180. Ad primam rationem. Nego consequentiam, nam quamuis existentia absoluta naturæ identificetur cum relationibus, adhuc

tamen relationes existunt existentia propria reatiua: quia sicut identificatio naturæ non tollit oppositionem diuinam relationum inter se; ita nec earundem relationum existentiam, quæ se mutuo actu respiciunt. Quod autem illæ non existant existentia naturæ, non est propter insufficientiam existentia naturæ, sed propter proportionem, quam habere debet quælibet existentia cum quidditate, quam actuatur.

181. Ad secundam. Nego sequelam: ad cuius probationem; nego quidditatem relationis non esse de essentia naturæ diuinæ, saltem vt est à parte rei. Natura enim diuina, vt est à parte rei formaliter includit suas relationes, & consequenter existentias reatiuas earum. Ad distinctionem autem à parte rei requiritur, vt quidditas existens vnus à parte rei excludat quidditatem existentem alterius.

182. Ad tertiam. Absque vilo absurdo in Deo concedi possunt tres existentia & durationes reatiuæ, non autem tres æternitates. Pro cuius intelligentia nota, omnia prædicta, quæ diuinis relationibus attribui possunt, esse in triplici differentia; alia, quæ illis competunt secundum proprias differentias, qualia sunt relatio, proprietates personalis, Hypostasis &c. eiusmodi. Et hæc sine addito possunt de Deo, vt plura prædicari. Alia sunt, quæ illis conueniunt solum secundum rationem genericam, cuiusmodi sunt omnia transcendentia, vt Ens, Res, Aliquid, Vnum, Verum, Bonum: inter quæ sunt etiam existentia, substantia, quidditas. Ex his aliqua sunt quæ vel ex vilitate modo loquendi Patrum, vel ex determinatione Conciliorum ad cauendas occasionem errandi, ita accommodata sunt naturæ communi, vt nullo modo liceat ea trāsferre ad relationes. Huius generis sunt substantia, essentia, & si quæ alia, quæ non nisi singulariter de Deo prædicantur. *Nec sicut tres personas*, inquit Concilium Toletanum vndecimum, *ita tres substantias prædicamus, sed vnā substantiam*. Et Concilium Lateranense in capite, *Firmiter*, tres fatetur personas, vnā tantum essentiam, substantiam, naturam. Alia sunt, quæ licet ab extrinseca auctoritate limitata non sint ad solam naturam communem, quia tamen illa ex communi modo concipiendi, & loquendi determinantur ad solam essentiam communem, vt potest ad rem perfectissimam significandam, non licet, nisi cum addito determinante ad perfectionem reatiuam, illa de Deo prædicare; qualia sunt aliqua transcendentia, vt Ens, Res, Aliquid, Vnum, Verum, Bonum, Existentia, Duratio; quæ cum addito possunt de Deo pluraliter enunciari.

183. Alia demum sunt, quæ in suo conceptu semper includunt aliquid absolutum. Atque hæc neque cum addito possunt de Deo pluraliter, nisi tantum adiectiuè, prædicari. Nam ad adiectiuam prædicationem sufficit pluralitas suppositorum. Talia sunt natura, æternitas, Sapientia, & reliqua attributa,

quæ

Concilium
Toletan. XI.
Concilium
Lateranense.

quæ in Deo dicunt perfectionem simpliciter simplicem. Est enim natura principium & fundamentum omnium operationum, quod nulla ratione competit relationi. Aternitas est interminabilis vitæ tota simul, & perfecta possessio; quæ in sui definitione includit existentiam vitæ perfectissimæ, & interminabilis. Quare licet in Deo sint tres durationes relatiuæ, non tamen sunt tres æternitates; quia æternitas inuoluit perfectionem vitæ prorsus immutabilis, quæ Deo competit ratione essentia. Nec obstat, quod duratio diuinarum relationum careat principio & fine. Nam ex hoc tantum sequitur, quod reductiuè illa sit in specie æternitatis, non autem per se: nam æternitas per se superaddit perfectionem vitæ interminabilis.

184. Nonnulli renuunt cōcedere in Deo tria entia, aut tres entitates, seu realitates, aut tria aliqua. Tum quia ens dicitur ab esse: esse autem in Deo est vnum; ergo & ens. Tum quia, si relatio esset entitas, non omnem entitatem Pater communicaret Filio: quod falsum est; nam omnem entitatem, quam habet Pater, communicat Filio. Tum quia nomina neutra referuntur ad significandam essentiam. Vnde non dicitur, in Deo est aliud & aliud, sed alius & alius. Igitur non possunt tria aliqua de Deo prædicari; quia denotaretur multiplicatio essentia. Nihilominus concedenda sunt in Deo tria entia, præsertim cum addito, relatiua, tres entitates, tres realitates, nec non tria aliqua relatiua. Tum quia hæc passim in Deo concedunt Patres. Tum quia sicut in Deo conceduntur tria esse relatiua, ita & tria entia non solum adiectiuè, sed etiam substantiuè. Tum quia implicat, tres personas realiter inter se distinguere, nisi per reales entitates distinctas. Eadem ratione probatur, esse tria aliqua, quia ens & aliquid conuertuntur.

185. Ad primam verò rationem in oppositum. Nego minorem, est enim in Deo triplex esse relatiuum, ac proinde triplex ens substantiuè. Ad secundam, Patrem communicare Filio omnem entitatem absolutam formaliter; virtualiter verò & per *circuminceffionem* etiam perfectionem relatiuam, ratione cuius *circuminceffionis*, Pater dicitur esse in Filio, & Filius in Patre, & uterque in Spiritu sancto. Ad tertiam respondeo, nomina neutra non posse prædicari de singulis personis: non enim dici potest, Pater est aliud à Filio; vel Filius aliud à Patre: posse tamen de omnibus dici, quod sint tria aliqua. Ratio discriminis est, quia applicata lingulis referuntur ad essentiam, non autem applicata omnibus simul; idque ex usu & lege sapientum.

186. Dices. Si transcendentia in Deo multiplicantur, quia intrinsecè includuntur in ipsis personis multiplicatis: ergo etiam multiplicari debet diuinitas, quia hæc etiam intrinsecè includitur in personis realiter multiplicatis. Respondeo, nego transcendentia propterea multiplicari, quia utcumque

includuntur in rebus ipsis multiplicatis, sed quia includuntur in ultimo & explicito conceptu vniuscuiusque rei. Etenim paternitas secundum explicitum, & formalissimum conceptum Paternitatis, est ens, vnum, aliquid; non tamen secundum ultimum & explicitum conceptum est diuinitas, quia diuinitas dicit fundamentum omnium diuinarum perfectionum, quod non dicit Paternitas, ut præcisa à natura.

187. Ad quartam. Concedo sequelam. Etenim cum relatio spirationis actiuæ nequeat formaliter existere existentia filiationis; tum quia hæc producitur, spiratio autem actiua non producitur, sed communicatur cum ipsa natura diuina: tum quia tota spiratio actiua supponitur existens origine prior in Patre, quam producat filius. Nec existere possit existentia Paternitatis: nam hæc est solius Patris propria: spiratio verò actiua est etiam communis filio. Nequit autem proprium, & commune existere vnâ indiuisibili existentia secundum rationem. Nam quatenus est proprium requirit existentiam propriam: quatenus est commune requirit existentiam communem: quoniam, ut dictum est, existentia proportionari debet quid dicitur, quam immediatè actuat. Nego tamen hinc sequi, dari quatuor existentias relatiuas in Deo: quoniam ad multiplicandas existentias relatiuas in Deo non sufficit distinctio rationis, sed requiritur distinctio realis.

188. Ad quintam, quæ solum est de modo loquendi, dico, eam tantum probare, absolute loquendo sine vlla limitatione & addito; vnum tantum concedendum esse in Deo *Esse*, seu *Existere*: eò quod tres illæ relatiuæ existentia eò tendunt, ut naturam in triplici hypostasi perfectissime compleant. Qua de causa vnum quoque dicitur *Existere* in quouis supposito creato, quia licet illud ex duplici ad minimum componatur existentia, scilicet naturæ, & substantia; quia tamen ambæ illæ existentia per se ordinantur ad constituendum vnum perfectum existere totale, ideo absolute loquendo vnum dicitur *Existere* in illo. Hinc tamen negari non potest, quin cum addito dici queat, in quouis supposito creato duplicem esse existentiam partialem, alteram naturæ, substantia alteram. Eadem ratione & in Deo triplex existentia relatiua, quæ tamen partiales dici nequeunt, quia cum nulla alia componunt. Non cum natura, à qua non distinguuntur, compositio autem realis realem supponit extremorum distinctionem; non inter se, quia nullam faciunt inter se compositionem. Præterea falsum est, vnā existentiam non posse aliam modificare, ut constat de existentia partiali creata, modificante aliam ad componendum vnum existere totale. Falsum quoque est, relationem diuinam esse modum naturæ, cum sit potius entitas in suo genere perfectissima; alioqui diuinæ personæ, quæ solis relationibus distinguuntur, non nisi modaliter

Patres.

daliter

Damasce.

daliter distinguerentur: nam tanta est distinctio inter extrema, quanta est distinctio ipsa rationum formalium, quibus extrema ipsa distinguuntur. Damascenus autem loquitur secundum modum concipiendi nostrum, per analogiam ad creata. Sed esto relatio diuina sit modus, adhuc tamen modus suam affert modalem existentiam re, vel ratione condistinctam ab existentia fundamenti, secundum quod modus ipse re vel ratione a fundamento distinguitur.

189. Ad sextam, Nego consequentiam. Ratio discriminis est, quia tunc illa persona esset absoluta, atque adeo apta existere. existentia naturæ; nunc autem personæ diuinæ sunt relatiuæ, proinde incapaces existere existentia absoluta naturæ.

190. Ad septimam, distingo maiorem. Sequeretur existentiam absolutam ulterius terminari existentis relatiuis in ratione existentie, nego; cum in ratione existentie natura diuina non egeat existentis relatiuis: Sequeretur ulterius terminari in ratione subsistentie, concedo; quia cum natura diuina nullam habeat subsistentiam absolutam, ut infra probabitur, ulterius postulat terminari tribus subsistentis relatiuis, ob sui fecunditatem & perfectionem. Ex his etiam patet ad confirmationem.

191. Ad octauam respondeo, quamlibet existentiam relatiuam esse completam in suo dumtaxat genere, veluti existentia relatiua paternitatis est completa in genere paternitatis, non autem in genere existentie relatiuæ filiationis, & spirationis passiuæ. Quia igitur natura ob sui fecunditatem & perfectionem, non solum est capax existentie relatiuæ paternitatis, sed filiationis, & spirationis passiuæ, postulat omnes tres existentias, tanquam adæquatum terminum suæ fecunditatis. Vnde neutrum absurdum in argumento adductum ex nostra sententia sequitur. Non primum, quia licet vnaquæque existentia relatiua sit in suo genere completa, quia tamen non est completa in omni genere relatiuæ existentie, potest in natura, cum qua identificatur, relinquere capacitatem ad ulteriorem existentiam relatiuam, cuius natura diuina est capax. Non secundum, cum vnaquæque existentia relatiua sit in suo genere completa: neque vna exigit habere complementum alterius, cum vna non exigit formaliter existere per existentiam alterius.

SECTIO VIII.

An Relationes diuinae superaddant essentiae perfectionem ratione diuersam?

Scotus.
Richardus.

192. **P** R I M A sententia negat. Est Scoti quodlib. 5. Richardi in 1. dist. 24.

art. 1. q. 3. ad 1. Mayroni dist. 20. q. 1. in fine, Durandi in 3. dist. 1. q. 3. num. 13. Ariminensis in 1. dist. 19. ar. 1. Capreoli dist. 17. q. 1. ad 3. contra primam conclus. Egidij dist. 4. art. 1. ad 1. Caietani 1. p. q. 28. ar. 2. in fine, Ferrariensis 2. contra gent. cap. 9. Molinæ 1. p. q. 42. art. 6. disp. 2. qui omnes auctores concludunt, relationes diuinas neque perfectionem dicere, neque imperfectionem, sed abstrahere ab utroque.

193. Probat 1. Si relatio diuina, quæ relatio est formaliter, perfectionem diceret, vel diceret finitam, vel infinitam: non finitam, quia implicat in Deo perfectio finita & limitata; non infinitam, quia de ratione perfectionis infinitæ est, ut sit implurificabilis, & communicabilis: atqui relatio diuina est plurificabilis, & incommunicabilis: ergo non dicit perfectionem infinitam. Maior probatur, quia de ratione infinitæ perfecti est, ut nullam perfectionem excludat: ergo de ratione infinitæ perfectionis est, ut sit implurificabilis & communicabilis. Nam hoc ipso quod vna perfectio plurificaretur, excluderet aliā.

194. Secundò. Si paternitas ut paternitas diceret perfectionem, cum paternitas non sit formaliter in Filio, aliqua perfectio esset in Patre, quæ non esset in Filio; atque adeo plus perfectionis esset in omnibus personis simul, quam in singulis contra Augustinum 6. de Trinit. c. 7. 8. & 10. ubi docet, tantum esse Patrem solum, vel Filium solum, vel Spiritum sanctum solum, quantus Pater, Filius, & Spiritus simul. In summa, inquit, Trinitate tantum est vna, quantum tres simul sunt: nec plus aliquid sunt duæ, quam vna.

195. Tertiò sequeretur, in Deo esse tres perfectiones, ac proinde tria perfecta subsistentiæ, quia quidquid conuenit Deo ratione relationum, potest pluraliter, & subsistentiæ de Deo prædicari.

196. Quartò sequeretur, vnam personam esse perfectiorem alia; quia cum tres istæ perfectiones non sint eiusdem, sed diuersæ speciei, nequeunt personæ, ex illis constitutæ, æqualis esse perfectionis.

197. Quintò. Perfectio ex Anselmo dicitur illa, quæ in vnoquoque melior est ipsa, quam oppositum eius, sed Filio non est melior paternitas, quam filiatio, & è conuerso; alioqui aliqua perfectio deesset Patri, & Filio, quam melius esset in eis esse, quam non esse: quod derogat personæ diuinæ.

198. SECUNDA sententia affirmat. Est Aureoli in 1. dist. 19. p. 2. art. 3. propos. 2. Ochami q. 1. ad 1. dub. Baconi dist. 23. q. 1. art. 1. §. 2. & art. 3. & in 3. dist. 1. q. 1. ar. 2. §. 2. Gabrielis in 1. dist. 7. q. 3. ar. 3. & dist. 19. q. 1. notabili 4. & dubi. 5. Bannez 1. p. q. 28. art. 2. dub. 1. Zumel ibid. disp. 3. Vasquez disp. 122. cap. 6. Suarez lib. 3. de Trinit. cap. 9. Albertini ex prædicamento Ad aliquid corol. 1. Zunigæ de Trinit. disp. 5. dub. 5. memb. 2. Quæ sententia verior est. Pro cuius explicatione,

199. DICO 1. Relationes diuinæ, etiam quæ rela-

Mayronus.
Durandus.
Ariminensis.
Capreolus.
Egidius.
Caietanus.
Ferrariensis.
Molina.

Augustin.

Anselmus.

Aureolus.
Ochamus.
Baconus.
Gabriel.
Bannez.
Zumel.
Vasquez.
Suarez.
Albertin.
Zuniga.

quà relationes sunt formaliter & explicitè ab essentia virtualiter distinctæ, perfectionem important; eamque infinitam, non simpliciter, sed in suo dumtaxat genere. Prima pars assertionis est S. Thomæ 1. p. q. 29. art. 3. vbi, *Persona*, inquit, significat id, quod est perfectissimum in tota natura, scilicet subsistens in rationali natura. Unde, cum omne illud, quod est perfectionis, Deo sit attribuendum, eo quod eius essentia continet in se omnem perfectionem, conueniens est, ut hoc nomen persona de Deo dicatur: & ibid. ad 2. approbat communem illam definitionem personæ, nempe quod sit hypostasis proprietate distincta ad dignitatem pertinente. Quæ definitio eruitur ex Patribus, signanter ex Damasceno lib. de decretis primæ institutionis cap. 1. vbi, *Hypostasis*, inquit, & persona Pater, & Filius, & Spiritus sanctus. Unusquisque enim eorum perfecta est hypostasis, & perfecta persona. Vide Syluium cit. loco S. Th.

200. Probatur primò. Relatio diuina, quæ relatio est, explicitè concepta, ut virtualiter ab essentia, & ob opposita correlatione realiter distincta, est ens reale actuale: ergo aliquam perfectionem includit; cum perfectio nil aliud sit, quàm entitas cõmensurata rei; quælibet autem relatio diuina est per se conueniens & cõmensurata Deo; nam sicut paternitas est conueniens & cõmensurata Patri, ita filiatio Filio. Nec obstat, quod hæc conuenientia & cõmensuratio sit rationis: quia perfectio non consistit formaliter in ipsa conuenientia & cõmensuratione, sed in re ipsa, quæ dicitur conueniens & cõmensurata, quæ realis est. Confirmatur. Implicat, ut relatio diuina à parte rei abstrahat ab entitate reali; ergo & à perfectione reali. Antecedens patet quia implicat, ut res à parte rei abstrahat ab eo, quo formaliter constituitur in ratione rei. Atqui relatio diuina constituitur in ratione rei, formaliter per entitatem realem. Consequentia verò liquet, quoniam perfectio necessariò consequitur entitatem rei.

201. Secundò. Relationes diuinæ, quæ relationes sunt formaliter, constituunt personarum Trinitatem: sed hæc est perfectio Dei: ergo relationes, quæ relationes sunt formaliter, perfectionem dicunt. Consequentia probatur, quia hæc perfectio non est tantum naturæ; nam hæc tota esse posset in vna tantum persona, in quo casu decisset Deo perfectio Trinitatis, & non perfectio naturæ, prout natura dicit perfectionem absolutam: igitur relationes ut relationes sunt formaliter, aliquam perfectionem superaddunt naturæ.

202. Tertiò. Relatio diuina reddit naturam fecundam, cum sit vel ipsa potentia notionalis productiua, vel saltem ad illam essentialiter prærequisita: atqui fecunditas est maxima perfectio naturæ diuinæ; igitur & relatio ipsa, quæ talem fecunditatem constituit.

203. Quartò. Filiatio diuina, quæ relatio est formaliter, sustentat humanitatem Christi: ergo quæ relatio est formaliter, perfectionem dicit. Consequentia elucet, quia

implicat sustentare realiter naturam, & nullam in se perfectionem dicere. Antecedens probo, quia filiatio, ut opposita cæteris relationibus, sustentat humanitatem; alioqui etiam reliquæ personæ sustentarent eandem humanitatem; ac proinde etiam reliquæ personæ dici possent incarnatæ, quod est hæreticum. Igitur filiatio, quæ relatio est formaliter perfectionem dicit. Confirmatur, nam filiatio diuina supplet in humanitate Christi perfectionem positiuam, eam scilicet, quam conferret personalitas propria: ergo dicit in se perfectionem positiuam. Consequentia patet, quia implicat supplere positiuam perfectionem in alio in genere causæ formalis, quo pacto filiatio diuina supplet perfectionem positiuam in natura humana Christi, & illam non continere in se; cum nulla forma dare possit effectum formalem, quem in se non habet. Antecedens suppono ex probabiliori sententia, quæ affirmat, personalitatem creatam formaliter consistere in aliqua perfectione positua.

204. Probatur secunda pars assertionis primò ab absurdo: nam si relatio diuina, quæ relatio est formaliter, esset finitæ perfectionis, posset à creato intellectu comprehendere; consequens est contra Patres: ergo. Sequelam probo, quia quod est finitæ perfectionis, est finitæ intelligibilitatis; quod est finitæ intelligibilitatis, comprehendere potest ab intellectu creato. Maior patet, quia intelligibilitas adequatè consequitur entitatem rei. Minor probatur, quia comprehensio est cognitio adequata in claritate & intelligibilitate obiecto: sed intelligibilitas finita adæquari potest cognitione finita. Igitur obiectum finitæ intelligibilitatis comprehendere potest ab intellectu creato. Secundò à priori. Omnis perfectio in Deo est illimitata, nam omnis limitatio est ab aliquo agente, limitante illam per ideam. Nec obstat, quod filiatio, & spiratio passiuæ sint ab alio per originem; quia non sunt ab alio liberè agente per ideam, sed necessariò producente ex inclinatione naturæ.

205. TERTIA pars assertionis declaratur, nam perfectio simpliciter simplex dicitur illa, quæ cum nulla alia maiore, vel æquali pugnat: siue ut Scholastici cum Anselmo definiunt, quæ in quolibet supposito est melior ipsa, quàm non ipsa, hoc est, quàm oppositum eius. At vna relatio diuina pugnat in eodem supposito cum alia opposita correlatione. Nec est melior in eodem indiuiduo Deitatis Paternitas, quàm eius opposita Filiatio, cum vtrique constituat personam diuinam. Quanquam, si eadem relationes aut singulæ, aut omnes cum natura comparentur, cum nulla perfectione ipsius pugnant; suntque ut sic meliores ipsæ, quàm non ipsæ: quia comparatæ cum natura nullam habent oppositionem ad illam, vel ad aliquam perfectionem absolutam illius. Melius namque est naturæ diuinæ, esse

in trini-

S. Thomas.

Damascen.

Syluius.

Patres.

Scholastici cum Anselmo.

In Trinitate personarum, per realem identitatem cum illis, quàm esse in vna tantum persona: meliusque est eidem naturæ diuinæ, esse in Patre, quàm non esse in Patre; & esse in Filio, quàm non esse in Filio; & esse in Spiritu sancto, quàm non esse in Spiritu sancto. Non est tamen melius illi esse in Patre, quàm esse in Filio, & esse in utroque, quàm esse in Spiritu sancto; quia æquè bonum atque perfectum est Deo, esse Patrem, atque esse Filium & Spiritum sanctum.

Aureolus.
Vasquez.
Ruiz.

206. DICO secundò. Perfectiones relatiuæ in Deo multiplicantur. Est Aureoli loco præcitato, & aliorum contra Vasquez & Ruiz opinantes, in Deo non esse tres perfectiones concedendas, eò quòd perfectio significat integritatem rei: integritas autem rei vna est, licet ex pluribus integretur; quia sicut ex pluribus fit vnum, ita ex pluribus vna resultat integritas atque perfectio rei: licet igitur in Deo relationes sint plures, quia tamen omnes constituunt vnum Deum integrum, atque perfectum, vna erit in Deo perfectio, non triplex. Verùm nostra assertio probatur, quia licet relationes diuinæ comparatæ cum essentia, sint vna entitas, integritas, atque perfectio; comparatæ tamen inter se, & cum personis, quas constituunt, sunt plures entitates integrantes, atque perfectiones: ergo licet comparatæ cum essentia non sint dicendæ plures perfectiones; quia vt sic non constituunt plura entia, sed vnum infinitè perfectum; comparatæ tamen inter se, & cum personis, quas realiter ad inuicem distinguunt & constituunt, dici possunt plures, non simpliciter; nam perfectio simpliciter stat pro perfectione absoluta, sed cum addito relatiuæ.

207. Hinc constat, concedenda esse in Deo tria infinita, & perfecta substantiue cum addito limitante ad tria infinita & perfecta relatiua, nam quotiescunque multiplicatur forma, multiplicator concretum forme; sed cum ipsis relationibus multiplicatur perfectio; ergo multiplicatur & ipsum concretum perfectionis, quod est perfectum. Contrà verò, quia nec diuinitas, nec vllum attributum multiplicatur cum relationibus, non dicuntur tres Dij, aut tres Sapientes, vel omnipotentes substantiue, sed tantum tres diuini, tres Sapientes, & tres Omnipotentes adiectiue: quoniam adiectiua multiplicantur ad multiplicationem solius suppositi, aut subiecti, etiam si non multiplicetur forma ipsa in subiecto. Secus substantiua, quæ non multiplicantur, nisi multiplicetur forma ipsa significata per nomen substantiuum.

208. Ad argumenta primæ sententiæ, ad primum respondeo, relationem diuinam dicere perfectionem infinitam in suo duntaxat genere; probatio verò procedit de perfectione infinita in omni genere.

209. Ad secundum, concedo sequelam

loquendo de perfectione relatiua, & vt formaliter constitutiuu personæ. Nam hoc est tam certum, quàm certum sit Patrem non esse Filium, & Filium non esse Patrem. Quoad modum verò loquendi nunquam concedendum est simpliciter, aliquam perfectionem esse in vna persona, quæ non sit in alia; aut plus perfectionis esse in omnibus simul, quàm in singulis, vt cum Augustino in argumento citato reliqui etiam Patres docent: tum quia perfectio simpliciter importat perfectionem absolutam, quæ æqualis est & eadem in omnibus personis. Tum maximè, quia eadem perfectio relatiua, quæ est in vna persona, est etiam in alia, non formaliter & constitutiue, cum nequeant oppositæ relationes constituere eandem personam; sed virtualiter, & vt Patres & Theologi loquuntur, per *Circuminsessionem*.

210. Quæ *Circuminsessio* diuinarum personarum in eo consistit, vt quælibet persona diuina ad sui complementum essentialiter postulet reliquas, vel tanquam terminum suæ vitalis & immanentis operationis, vel tanquam intimum principium vitæ, quam persona producta communem habet cum producente, in eadem numero natura. Etenim Pater ad essentialia complementum, non quidem constitutiuum, sed terminatiuum suæ personalitatis intrinsecè postulat Filium & Spiritum sanctum, vnum tanquam terminum & Verbum suæ intellectiōis; alterum tanquam terminum & fructum sui amoris. Similiter Filius ad essentialia complementum suæ personalitatis postulat Patrem, vt intimum principium suæ vitæ, à quo procedit; & Spiritum sanctum, vt vitalem terminum mutui amoris cum Patre. Demum Spiritus sanctus Patrem & Filium postulat, vt adæquatum principium suæ vitæ, à quo indissolubili vitalique nexu procedit. Quam personarum *Circuminsessionem* optimè expressit Anselmus in monologio cap. 57. *In-
cundum est*, inquit, *intueri in Patre & Filio & vtriusque Spiritu, quomodo sint in se inuicem tanta æqualitate, vt nullus alium excedat. Præter hoc enim, quia vnusquisque eorum sic est perfectus summa essentia, vt tamen omnes tres simul non sint, nisi essentia vna summa; quæ nec sine se, vel extra se, nec maior, vel minor seipsa esse potest. Est enim totus Pater in Filio, & communi Spiritu, & Filius in Patre & eodem Spiritu, & idem Spiritus in Patre & Filio: quia memoria summa essentia tota est in eius intelligentia & amore, & intelligentia in memoria & in amore, & amor in memoria & intelligentia. Totam quippe suam memoriam summus intelligit Spiritus & amat, & totius intelligentia meminit & totam amat, & totius amoris meminit & totum intelligit. Intelligitur autem in memoria Pater, in intelligentia Filius, in amore vtriusque Spiritus. Tanta igitur Pater & Filius, & vtriusque Spiritus æqualitate sese complectuntur & sunt in se inuicem, vt eorum nullus alium excedere, aut sine eo esse probetur. Hæc Anselmus. Ob hanc igitur mutuam circuminsessionem, & contin-*

Augustinus
& reliqui
Patres.

Anselm.

nentiam

nentiam personarum nequit absolute negari perfectio de vna persona, quæ affirmatur de alia, nisi cum duplici limitatione, Relatiuè scilicet & Formaliter, siue Constitutiue. Siquidem negatio reddit sensum vniuersalem, & negat formam de subiecto secundum omnem modum, quo illi competere potest.

211. DICES. Si quælibet persona diuina ad essentialia complementum suæ hypostasis possit reliquas: non ergo possunt dici tres perfectiones, sed vna tantum; quia sicut non sunt tres, sed vna integritas, ita nec tres, sed vna perfectio. Respondeo. Nego consequentiam, quia licet sub hac ratione, sub qua quælibet persona postulat reliquas, vel vt terminum suæ immanentis operationis, vel vt principium suæ vitæ, dici non possint tres, sed vna duntaxat integra perfectio: sub alia tamen ratione, qua quælibet persona postulat suam hypostasim, vt constitutum suæ duntaxat personæ, & distinctiuam à cæteris, dici possunt tres perfectiones relatiuæ: quia vt sic non est vna, sed triplex perfectio hypostatica, constitutiuam trium personarum realiter distinctarum, cum quibus transcendentaliter multiplicatur perfectio.

212. Ad tertium patet ex dictis. Ad quartum, nego sequelam, eiusque probationem. Nam possunt aliqua esse diuersa, & tamen in perfectione equalia: æqualitas enim respicit intentionem perfectionis, diuersitas verò, entitatem; velut albedo & nigredo vt octo diuersæ sunt quoad entitatem, equales quoad intentionem. Cum igitur diuine relationes omnes sint infinitæ in suo genere, omnes à se, omnes essentiam includant, erunt equales in perfectione, diuersæ tantum in entitate. Secundo dico, relationes diuinas esse eiusdem & æqualis perfectionis ratione naturæ, quam singulæ essentialiter includunt, ratione cuius vnaquæque cum natura ipsa virtualiter, & per circuminfectionem includit reliquas omnes.

213. Ad quintum, allata descriptio per se tantum competit perfectioni simpliciter simplici, non autem ad certum genus limitatæ. Quamquam vt supra ostensum est, si relationes comparentur cum natura, cum qua nullam habent oppositionem, vt sic illis competit allata definitio. Cæterum dupliciter potest perfectio aliqua ad certum aliquod genus limitari: vno modo propter imperfectionem & finitudinem entitatis: alio modo propter essentialem oppositionem. Diuinæ autem relationes limitantur ad certum genus perfectionis secundo modo, non autem primo: quia prior modus limitationis pugnat cum ente increato, & à se.

SECTIO IX.

An relationes Diuinæ differant specie: aut numero inter se?

214. PRIOR ratio dubitandi est: quoniam ea differunt specie, quæ diuersis constant rationibus; atqui relationes Diuinæ diuersis constant relationibus: igitur relationes Diuinæ differunt specie. Maior constat. Minor probatur, nam alia est ratio paternitatis, alia filiationis, alia spirationis: nam ratio paternitatis dicitur *Ingenientiam*, ratio filiationis dicitur *Gignentiam*, ratio verò spirationis *Processionem*, quæ omnia ratione differunt. Vnde Basiliius lib. 2. contra Eulomium, relationes diuinas appellat *specificas proprietates*. Genitum, inquit, atque ingenitum *specificæ, ac declaratiuæ quadam sunt proprietates*.

215. Posterior ratio dubitandi est, quoniam ea differunt numero, de quibus numeralis ratio prædicatur. Atqui de diuinis relationibus numeralis ratio prædicatur: igitur differunt numero. Maior patet, nam ea tantum prædicantur, quæ insunt: igitur si ratio numeralis prædicatur de diuinis relationibus, necesse est, vt incis talis differentia insit. Minor probatur, nam diuinæ relationes dicuntur esse tres personales proprietates, realiter inter se distinctæ, quod ad rationem numeralem sufficit. Vnde Nazianzenus Oratione 25. ad Ariannos, diuinæ relationes vocat *proprietates per se subsistentes, numero distinctas*: Et in 6. Synodo Constantinopolitana, actione 11. eadem relationes diuinæ dicuntur *subsistentia numero distinctibiles*. His tamen non obstantibus,

216. DICO I. Relationes diuine non differunt propriè specie inter se. Assertio est omnium Scholasticorum cum Magistro in dist. 19. Littera H. quod probat ex Augustino 7. de Trin. cap. 6. vbi fuse ostendit, in Deo non esse genus & speciem. Cuius ratio duplex est. Prima, quia species componitur ex duobus conceptibus, quorum vnus perfectè præscindit ab alio; homo enim, qui est species animalis, componitur ex animalitate & rationalitate, quarum vna perfectè præscindit ab alia. In Deo autem, vt supra probatum est, talis compositio esse non potest. Vnde ratio ipsa relationis, quæ abstrahitur ab omnibus relationibus diuinis, tanquam ratio communis à particularibus, non præscindit perfectè ab inferioribus, sed eas implicite includit; & vicissim ab ipsis includitur, nam vnaquæque relatio Diuina includendo quidditatiuè essentiam, includit simul cum illa reliquas omnes relationes, si non formaliter & constitutiue, saltem virtualiter & terminatiue.

217. SECUNDA ratio est August. Quoniam vna species non debet continere eandem in-

Basiliius.

Nazianzenus.

Synodus Constantinopolitana.

Magister August.

Ratio Aug.

diuisibilem naturam, quam continet alia species sub eodem genere posita, sed multiplicatam re, sola ratione & abstractione communem, equus enim & homo, qui sunt duæ species sub animali posite, non continent eandem indiuisibilem naturam animalis, sed re ipsa multiplicatam, atque diuersam. Atqui relationes Diuinæ continent eandem numero indiuisibilem naturam: ergo nequeunt propria specie differre. Confirmatur, quia quæ specie differunt, diuersam habent definitionem: relationes autem Diuinæ diuersam definitionem non habent: nam ea tantum diuersam habent definitionem, quæ diuersis constant essentijs: relationes autem Diuinæ una duntaxat constant essentia Diuina: igitur diuersas non habent definitiones.

218. Cæterum etsi relationes Diuinæ propria specie non differant, differunt tamen quasi specie, ut S. Thomas, & reliqui Scholastici loquuntur. Nam alia est ratio paternitatis in Patre; alia filiationis in Filio; alia spirationis in Spiritu sancto. Prima enim constituit principium generatiuum; & quatenus relatio est, formaliter consequitur ad generationem actiuam primæ personæ. Secunda constituit genitum & Verbum: & quatenus est relatio formaliter consequitur ad passiuam generationem Filij. Tertia constituit amorem & terminum spiratum; & quatenus est relatio formaliter consequitur ad passiuam processionem Spiritus sancti. Iuxta hanc doctrinam intelligendi & explicandi sunt Patres, cum relationes Diuinas *specificas proprietates* appellant.

219. Ex his constat ad primam rationem dubitandi. Distinguenda est enim maior: illa propriè differunt specie, quæ diuersis constant rationibus perfectè sese excludentibus, diuersisque constantibus naturis ac definitionibus, concedo; quæ diuersis constant rationibus non sese perfectè excludentibus, nec diuersis constantibus essentijs ac definitionibus, nego.

Magister
cum Schola-
sticis.
August.

220. Dico secundò: Relationes Diuinæ non differunt propriè indiuidualiter. Est Magistri loco præcitato, & reliquorum Scholasticorum. Quam assertionem eodem modo probat Augustinus suprà citatus, sicut probauerat eas non differre specie: quia nimi-

rum, quæ indiuidualiter differunt, non habent unam eandemque numero naturam, sed multiplicem: Petrus enim & Paulus, qui indiuidualiter differunt, non habent eandem numero naturam, sed multiplicem; propterea non vnus, sed duo dicuntur homines. Atqui relationes Diuinæ habent eandem numero naturam & essentiam, ut propterea non plures, sed vnus dicantur Deus: igitur non differunt propriè indiuidualiter. Dicit tamen possunt impropiè differre indiuidualiter, quatenus alia est numero relatio paternitatis, alia filiationis, alia spirationis passiuæ.

221. Ex his constat, relationes Diuinas non esse propriè indiuidua ob rationem assignatam, quia scilicet indiuidua non conueniunt in eadem numero natura. Cæterum non displicet modus loquendi, quem indicat Cyrilus Alexandrinus lib. 1. thesauri cap. 8. ut relationes & personæ Diuinæ non dicantur positiuè numero differre, sed tantum negatiuè, ut denotetur, non esse eandem numero relationem, aut personam: *Pater, inquit, in Filio est, & Filius in Patre, non tamen ut idem numero.*

Cyrl. Alex.

222. Ex dictis patet responsio ad secundam rationem dubitandi. Etenim concedo, de relationibus Diuinis prædicari rationem numeralem, sed inadæquatè, & secundum quid, non adæquatè & simpliciter: siquidem rationum numeri, non competit Deo, de quo prædicatur, secundum adæquatam rationem Deitatis, eò quod illi non competit ratione essentiali, sed tantum ratione personarum & hypostasum. Vnde non potest prædicari, nisi cum addito declarante, & limitante ad solas personas, iuxta illud Ioannis epist. 1. cap. 5. *Tres sunt, qui testimonium dant in celo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres unum sunt.* Iuxta hanc doctrinam explicatur Nazianzenus, & alij Patres.

Ioan. ep. 1.

Nazianzenus & alij
Patres explicantur.
S. Thomas.

223. Dubitari posset, an in Diuinis sit ratio Totius & Partis. Negat S. Thomas; & merito. Cuius ratio est, quia pars importat propriè diuisionem & separationem à cæteris. Nulla autem persona Diuina importat diuisionem, & separationem à cæteris personis; sed unaquæque per circuminfectionem, modo suprà declarato includit reliquas.

